47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 667 Կ. ՊՈԼԻՍ 5/18 ՅՈՒԼԻՍ 1903 23 ՊԷՊԻԼ ԱԽԷՐ 1321 — 5 ԹԷՄՈՒԶ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՃԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաղ Ագի Մատաէոս, 38

Խմբագրութեան ու ղրկուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱԹԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يومى وسياسى غزيتەدر
واحب امتيازى : ارطاسى فرمه
اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳՆԱԳԻՐ ԱՌԱՔԵԼԻՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	վեցամեայ
Լրագրի համար	80 գր.	50 գր.
Դաւառներու համար	108 »	60 »
Լրտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

"ԲԱՐԿԱՆԱՑՔ ԵՒ ՄԻ' ՄԵՂԱՆՁԷՔ„

Բարկացէ՛ք բայց մի՛ զրգռուիք, կիրքի մի կղաք, դուք ձեզի մի՛ կորսնցնէք։

Անհաւասիկ սկզբունք մը որուն հետեւողը առողջ, խաղաղ ու երջանիկ կեանք կը վարէ աշխարհի մէջ. ո՛չ ստամքը կը խանգարի, ո՛չ քունը կը փախի, ո՛չ մարդու սիրտ կը կոտրէ, և ո՛չ ալ նեւրական մեծ կորուստներու կ'ենթարկուի։ Իսկ ան որ այս սկզբունքին անհաւասելով թէ՛ կը բարկանայ և թէ՛ միեւնոյն ժամանակ կը մեղանչէ, ո՛հ, աշխարհի ամէնէն դժբախտ, ամէնէն ողորմելի մահկանացուն պէտք է նկատէ ինքզինք, քանի որ ժամ մը իսկ հանգիստ չկրնար գտնել և օրուան մեծագոյն մասը պօռալով, զրգռուելով, յուզուելով կ'անցնի։

Հաղորդակցութեան այս ժամերին, կեանքի այս եռուեռին մէջ ուր մարդիկ իրենց ապրուստը ճարելու և վայելուչ կերպով ապրիլ կարողանալու համար ստիպուած են օրն ի բուն վազել, աշխատիլ, տքնիլ, իրարու ձեռքէ հաց խլել, այո՛, առանց բուռն պայքարի մը մէջ արդարեւ անկարելի է չբարկանալ, չզրգռուիլ, քանի որ գործերու ընթացքը մէկէ աւելի առիթներ կը ստեղծէ դիւրագրգիռ ու ջղային ըլլալու, դիմացինին հետ կռուելու, ծանր խօսքեր փոխանակելու։ Եւ սկսայն ճշմարտապէս կատարեալ մարդը սանսկ առիթներու մէջ թէեւ կը բարկանայ, կիրքի կ'ելլէ, բայց կը զսպէ ինքզինքը, կիրքին կը յաղթէ և պաղարիւնութիւնը չի կորսնցներ։

Հանդիպած էք դիւրագրգիռ մարդոց. դիտած էք գրգռումի նոպային մէջ անոնց ենթարկուած արգահատելի կացութիւնը։ Դեռ խօսակիցը ըսելիքը չաւարտած, անմիջապէս կը բորբոքի դիւրագրգիռը, երեսները կասկարմիր կը կարմրին, աչքերը կը վառին, դողը կը պատէ ամբողջ մարմինը ու կ'սկսի բարձր ձայնով պօռալ, որոշումներ յայտնել, անենթեթ կարծիքնե՛ր ցայտռտել և անվայել խօսքեր արտասանել։ Մէկ խօսքով այնպիսի կացութեան մը կը մատնուի, որմէ ինքզինքն ալ կ'ամչնայ մէկ քանի ժամ ետք, երբ չար սանարը անցնի, կիրքը իջնայ ու պաղարիւնութիւնը վերստանայ։

Այս մոլութիւնը սահմանակից մարդոց վրայ միայն կը նշմարուէր առաջ, բայց հիմա յորմէ՛նեանէ կեղծ քաղաքակրթութիւնը ընդհանրացաւ, բժիշկները ուրիշ հարիւրաւոր հիւանդութիւններու հետ ստեղծեցին նաեւ ՋՂԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ, որով մերթեցին առ հասարակ իրենց ներկայացողներուն մեծագոյն մասը։

—Ձեռքը չէ, ջղային է, եղա՛յր, անգամ մը որ զրգռուի, բոլորովին կը կորսնցնէ ինքզինքը, ու բերնին եկածը դուրս կուտայ, ետքը թէև կը զղջայ, բայց ո՞ւշ. ասոր համար մեղադրելու չէ մարդը, հիւանդ է, պատասխանատու չէ ըրածին, եթէ ոչ խիստ մաքուր սիրտ կը կրէ։

Այս է ահա չքմեղացումը այն դիւրագրգիռ, բարկացող, անկիրթ մարդոց որոնք չենք գիտեր զսպել իրենց անասուն կիրքը ու բժիշկներէն ջղայնութեան վկայագիր ստացած՝ ամենէն անլուր հայհոյութիւնները, նախատինքները կը ժայթքեն իրենց խօսակիցներուն, որոնք պէտք է լռութեամբ համբերեն, քանի որ զանոնք խօսողը ջղային է, հիւանդ է, իր անձին տէրը չէ և մանաւանդ չատ մաքուր սիրտ կը կրէ։

Զարմանալին այն է որ սակայն այս ջղայինները դիւրագրգիռ են՝ միմիայն անոնց համար որոնք իրենց ստորադասեալներն են ու իրենցմէ կախում ունին, իսկ երբ այնպիսի անձանց ներկայութեանը գտնուին, որոնցմէ ակնկալութիւններ ունին ու կը պատկառին, գառնուկի նման հեզահամբոյր բնաւորութիւն մը կը ստանան։ Ո՞՛ւր է ա՛յն պօռացող, ինքզինքը չզսպող անհամբեր դիւրագրգիռը։ հիւանդութիւնը կատարելապէս կը բժշկուի և կ'ըսկսի համակերպիլ պատկառած անձին ամենէն անհեթեթ առաջարկներուն որոնց գործադրութիւնն իսկ ինք կ'ըսատանձնէ չատ անգամ։

Կիներու մէջ մանաւանդ ա՛լ աւելի ընդհանրացած է դիւրագրգռութեան, ջղայնոտութեան պատը և այսօր խիստ հազուագիւտ է փափկասուն տիկին մը որ մեծկակ դրամօժիտ մը բերէ ու հարս ըլլալէ անմիջապէս ետք չբռնուի դիւրագրգռութեան ամէնէն սոսկալի տեսակէն։

Ամէն բան մութ կ'երեւայ տան մէջ մեծկակ դրամօժիտ բերող հարսին, որ միշտ գժգոհ ըլլալ կը թուի և ամենէն պարզ խօսքէն իսկ կը զրգռուի, կը յուզուի ու կը սկսի լալ, գանգատիլ, ուրիշը գլխին զարնել, մինչև որ ամուսինը խոնարհի ուզէն ու ամէն ըսածներուն թեթեւութեան զիջանելով սիրտը առնէ սիրելի տիկինին։

Միեւնոյն հարսը սակայն եթէ բախտին մէկ քմահաճայքովը կորսնցուցած ըլլար իր հարստութիւնը և խոնարհ պայմաններով միայն հարս եկած ըլլար, այն տեղն ո՞՛րկէ պիտի ենթարկուէր դիւրագրգռութեան անտին։ Ապահովապէս ամենէն համբերատար, ամենէն հեզահամբոյր կինը պիտի դառնար, երբ մանաւանդ ստիպուած ըլլար ամուսինին ընտանեացը հաճելի երեւնալու եւ տան սէրն ու համերաշխութիւնը պահելու։

Արդարև կարելի չէ ուրանալ թէ, բնութիւնը ոմանց տուած է բարկացողութեան, դիւրագրգռութեան հիւանդութիւնը, որուն ա՛ւելի ենթակայ անոնցմէն մէջ կը գտնար քոլիկը։ Շարամով գործի պատրուակով մեկնած էր տունէն, բայց Ֆօլի Պէրժէրի մէջ այն աստիճան շատ խմած էր որ իր անձին տէրը չէր այլ ևս ու չկրցաւ ծածկել իր արգահատելի կացութիւնը կնոջմէն։

—Ինչ է ա՛ս, գոչեց վրացուհին, երբ երկանը գինովութիւնը տեսաւ, դուք ի՞նչ ընելու գացիք և ի՞նչպէս կը վերադառնաք։

Տիկնին այս յանդիմանական ձեւերը ծանր ազդեցին գինովցած հանքատէրին վրայ որ արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալով,

—Պարտաւորուած չեմ իմ գործերուս հաշիւը քեզի տալու, ըսաւ։

—Իրա՛ւ, գոչեց մանկամարդ կինը որ բնաւ ասանկ խօսքը չէր լսած ամուսնոյն։

—Ի՞նչ է հապա դ բարեկամի մը հետ տեսակցելու գացեր երկու գաւաթ խմեր եմ, ասոր համար մինթէ հաշիւ պիտի տամ ձեզ։

—Բարեկամի հետ խմելու գործ չէ, հեկեկաց վրացուհին, տե՛ս վրադ խօսելու կարողութիւն չէ մնացած. մինթէ ես չե՞մ հասկնար. աս ինչ պարգանաներ մէջ ստիպուած ես լալիկ ըլլալու չարի խմելու։

—Կ'երեւայ որ դիս զրգռելու համար կ'ընես այս չատախօսութիւնը, բայց ես կին ծեծելու սովորութիւն չունիմ, անիկայ չի վայլեր իմ կրթութեանս։

—Ծեծե՞լ, գոչեց մանկամարդ կինը ազէկարշ ձայնով մը, զի՞ս պիտի ծեծես, բայց ինչո՞ւ չի ծեծես. արժանի եմ ծեծի, նախատինքի զ արհամարհանքի։

Դժբախտ ամուսինը չկրցաւ խօսքը աւարտել, ծեծի խնդիրը խիստ ծանր ազդեց սրտին, մանաւանդ որ Շաւարշ ալ ներկայ էր ու հանդիսատեսը կ'ըլլար իրեն ուղղուած անտանելի նախատանքին. արցունքի հեղեղ մը յորդեց աչքերէն և հեծկլտուքը սկսաւ խեղդել կոկորդը։

Երիտասարդը անմիջապէս օգնութեան փութացով։

—Ինչ կ'ընէք, տիկին գոչեց, ինչ կ'ընէք, մինթէ կը վայելէ՞ այս ատիճան կարեւորութիւն տալ ամուսինի մը կողմէ ուղղուած խօսքի մը, երբ ալ-քօլին ազդեցութեամբ կը խօսուի ան։

Տատիրուհին շարունակեց իր հեծկլտուքը, իսկ հանքատէրը երկու Ֆրանսուհիներուն յիշատակովն արբշիռ՝ բնաւ կարեւորութիւն չէր ընծայեր կնոջը ողբ ու կոծերուն։ Շաւարշ կրկնելով իր խնդանքը,

—Իրաւ է որ, տիկին, ըսաւ ցած ձայնով, հիմա ամօթերես պիտի՞ մնանք Ֆրանսացի ծառայողներուն առջեւ. եղածը պարզ թիւրիմացութենէ անդին չանցնիր, և չարժեր որ պաշտօնական գոյն տաք այս գլուխով խօսուած խօսքի մը, քանի որ վտահ էք թէ Պ. Շարամով անպատասխանատու է խօսածներուն և վաղն իսկ պիտի փութայ ներողութիւն խնդրելու։

—Բայց, պարոն, ըսաւ վրացուհին մահացու ակնարկ մը ուղղելով երիտասարդին աչքերուն, պէտք է գիտնաք որ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ այս դժբախտութիւնը, որուն պատասխանատուութիւնէն չէք կրնար ազատ մնալ նաեւ դուք ալ։

—Եթէ ձեր երկուքը հաշտեցնելու համար զոհ մը անհրաժեշտ է, ըսաւ Շաւարշ խօսակիցին առջև խոնարհելով, սիրայօժար յանձն կ'առնեմ ես ինքս ըլլալ այդ զոհը։

—Զոհի խնդիր չկայ, եղելութիւնը բացորոշ է. այնչափ ատենուան ամուսիններ ենք և ոչ ասանկ միջադէպ մը պատահած էր, և ո՛չ ալ այս ոճով ինձ հետ խօսած էր ամուսինս։

—Հիմա հանգարտեցէ՛ք Տիկին, ըսաւ երիտասարդը, հոգ չէ. ես թող ըլլամ պատասխանատուն և վաղը վստահ եմ որ երբ նոյն իսկ պարոնին ներէնէն լսէք եղելութիւնը, պիտի փութաք ինքն նկատմամբ ձեր տածած անարդար կարծիքը։

—Վաղուան ի՞նչ հարկ, կը կարծէք որ ինձ նման կին մը կրնայ մինչեւ վաղը սպասել, իր դժբաղդութեան պատճառներուն տեղեկանալու, ըսէ՛ք ո՞ւր տարիք անմեղ ամուսին, ինչ ընկերութիւններու մէջ մոցուցիք, ինչ խաղեր դարձան անոր միամիտ գլխուն չորդ որ ներս մտած չմտած զիս ծեծելու առաջարկով կը սկսի խօսակցութեան թելը։

Շաւարշ պարզապէս վախնալ սկսաւ վրացուհիէն որ մտակ առիւծի մը պէս դիմացը սնկուած իր ճիրաններով բզիկ բզիկ ընել կսպառնար զինք։ Դեղեցկութիւնը կրնապատկուած էր մանկամարդ կնոջ որուն խոշոր սեւ աչքերը անօրինակ պայծառութեամբ կը փայլէին, զրգռումին ազդեցութենէն կասկարմիր կարած կլոր այտերուն վրայ։ Բայց Շաւարշ գեղեցկութիւնով զբաղելու վիճակին մէջ չէր, անակնկալ սարսուռի մը ենթարկուեցաւ տիրուհիին առջեւ վախնալով որ մէկ հարուածով կը զարնէ կը ջախջախէ կը մեղմէ զինք բարոյապէս ու նիւթապէս։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 177

ԿՆՋՈՍ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ՎԷՊ
ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Իրենց հօր մեռած օրը ամենափոքր տղան դուցէ երկու ֆրանսուհիները, որպէսզի հիմա Շարամովէ բաժնուելու պարկեշտութիւն երեւնան ալ մէկ մէկու թեւը մտած՝ չարունակ լեղու կը թափէին Պաքուցի այս դիւրահաւան հանքատէրին, որ չէր կրնար մէկ չարժումով մը վրայէն նետել Ֆօլի Պէրժէրի այս ցեղերը և ծաղրելի ըլլալու ասոնցմէ ակարութեամբ հրաժեշտի արարողութիւններ կը կատարէր։

Շաւարշ կամայ ակամայ թարգմանի դերը կը կատարէր այս խիստ ստորնական բարեկամութեան և առանց մատներու ներքին դժգոհանքը, ինքն ալ զգածուելի կը կեղծէր։ Վերջին պահուն մանկամարդ աղջիկը բանեց Շարամովի ձեռքէն ու սիրալիր չեչտով մը անոնցմէ մէջ կը քանար քոլիկը։ Շարամով գործի պատրուակով մեկնած էր տունէն, բայց Ֆօլի Պէրժէրի մէջ այն աստիճան շատ խմած էր որ իր անձին տէրը չէր այլ ևս ու չկրցաւ ծածկել իր արգահատելի կացութիւնը կնոջմէն։

—Ինչ է ա՛ս, գոչեց վրացուհին, երբ երկանը գինովութիւնը տեսաւ, դուք ի՞նչ ընելու գացիք և ի՞նչպէս կը վերադառնաք։

Տիկնին այս յանդիմանական ձեւերը ծանր ազդեցին գինովցած հանքատէրին վրայ որ արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալով,

—Պարտաւորուած չեմ իմ գործերուս հաշիւը քեզի տալու, ըսաւ։

—Իրա՛ւ, գոչեց մանկամարդ կինը որ բնաւ ասանկ խօսքը չէր լսած ամուսնոյն։

—Ի՞նչ է հապա դ բարեկամի մը հետ տեսակցելու գացեր երկու գաւաթ խմեր եմ, ասոր համար մինթէ հաշիւ պիտի տամ ձեզ։

—Բարեկամի հետ խմելու գործ չէ, հեկեկաց վրացուհին, տե՛ս վրադ խօսելու կարողութիւն չէ մնացած. մինթէ ես չե՞մ հասկնար. աս ինչ պարգանաներ մէջ ստիպուած ես լալիկ ըլլալու չարի խմելու։

—Կ'երեւայ որ զիս զրգռելու համար կ'ընես այս չատախօսութիւնը, բայց ես կին ծեծելու սովորութիւն չունիմ, անիկայ չի վայլեր իմ կրթութեանս։

—Ծեծե՞լ, գոչեց մանկամարդ կինը ազէկարշ ձայնով մը, զի՞ս պիտի ծեծես, բայց ինչո՞ւ չի ծեծես. արժանի եմ ծեծի, նախատինքի զ արհամարհանքի։

Դժբախտ ամուսինը չկրցաւ խօսքը աւարտել, ծեծի խնդիրը խիստ ծանր ազդեց սրտին, մանաւանդ որ Շաւարշ ալ ներկայ էր ու հանդիսատեսը կ'ըլլար իրեն ուղղուած անտանելի նախատանքին. արցունքի հեղեղ մը յորդեց աչքերէն և հեծկլտուքը սկսաւ խեղդել կոկորդը։

Երիտասարդը անմիջապէս օգնութեան փութաց։

—Ինչ կ'ընէք, տիկին գոչեց, ինչ կ'ընէք, մինթէ կը վայելէ՞ այս ատիճան կարեւորութիւն տալ ամուսինի մը կողմէ ուղղուած խօսքի մը, երբ ալ-քօլին ազդեցութեամբ կը խօսուի ան։

Տատիրուհին շարունակեց իր հեծկլտուքը, իսկ հանքատէրը երկու Ֆրանսուհիներուն յիշատակովն արբշիռ՝ բնաւ կարեւորութիւն չէր ընծայեր կնոջը ողբ ու կոծերուն։ Շաւարշ կրկնելով իր խնդանքը,

—Իրաւ է որ, տիկին, ըսաւ ցած ձայնով, հիմա ամօթերես պիտի՞ մնանք Ֆրանսացի ծառայողներուն առջեւ. եղածը պարզ թիւրիմացութենէ անդին չանցնիր, և չարժեր որ պաշտօնական գոյն տաք այս գլուխով խօսուած խօսքի մը, քանի որ վստահ էք թէ Պ. Շարամով անպատասխանատու է խօսածներուն և վաղն իսկ պիտի փութայ ներողութիւն խնդրելու։

—Բայց, պարոն, ըսաւ վրացուհին մահացու ակնարկ մը ուղղելով երիտասարդին աչքերուն, պէտք է գիտնաք որ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ այս դժբախտութիւնը, որուն պատասխանատուութենէն չէք կրնար ազատ մնալ նաեւ դուք ալ։

—Եթէ ձեր երկուքը հաշտեցնելու համար զոհ մը անհրաժեշտ է, ըսաւ Շաւարշ խօսակիցին առջև խոնարհելով, սիրայօժար յանձն կ'առնեմ ես ինքս ըլլալ այդ զոհը։

—Զոհի խնդիր չկայ, եղելութիւնը բացորոշ է. այնչափ ատենուան ամուսիններ ենք և ոչ ասանկ միջադէպ մը պատահած էր, և ո՛չ ալ այս ոճով ինձ հետ խօսած էր ամուսինս։

—Հիմա հանգարտեցէ՛ք Տիկին, ըսաւ երիտասարդը, հոգ չէ. ես թող ըլլամ պատասխանատուն և վաղը վստահ եմ որ երբ նոյն իսկ պարոնին ներէնէն լսէք եղելութիւնը, պիտի փութաք ինքն նկատմամբ ձեր տածած անարդար կարծիքը։

—Վաղուան ի՞նչ հարկ, կը կարծէք որ ինձ նման կին մը կրնայ մինչեւ վաղը սպասել, իր դժբաղդութեան պատճառներուն տեղեկանալու, ըսէ՛ք ո՞ւր տարիք անմեղ ամուսին, ինչ ընկերութիւններու մէջ մոցուցիք, ինչ խաղեր դարձան անոր միամիտ գլխուն չորդ որ ներս մտած չմտած զիս ծեծելու առաջարկով կը սկսի խօսակցութեան թելը։

Շաւարշ պարզապէս վախնալ սկսաւ վրացուհիէն որ մտակ առիւծի մը պէս դիմացը սնկուած իր ճիրաններով բզիկ բզիկ ընել կսպառնար զինք։ Դեղեցկութիւնը կրկնապատկուած էր մանկամարդ կնոջ որուն խոշոր սեւ աչքերը անօրինակ պայծառութեամբ կը փայլէին, զրգռումին ազդեցութենէն կասկարմիր կարած կլոր այտերուն վրայ։ Բայց Շաւարշ գեղեցկութիւնով զբաղելու վիճակին մէջ չէր, անակնկալ սարսուռի մը ենթարկուեցաւ տիրուհիին առջեւ վախնալով որ մէկ հարուածով կը զարնէ կը ջախջախէ կը մեղմէ զինք բարոյապէս ու նիւթապէս։

(Շարունակելի)

ԳԵՐ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ԱԳՈՌԻՆ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԷՆ

ԻՒՆ ԴԷՄՔԵՐ

«Ցարգա՛նք՝ կենդանիներու
«Ձեմարտուիւն՝ մեռածներու»

ԴԵՐԱՍՊԱՏԻՒ
ՄԱՄԲՐԷ ԵՊ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Դրեց՝ Ե. Դ. ՄԸՐՄԸՐԵԱՆ

Անուն՝ն պէս պարարտ(1) այլ խրատակրօն եկեղեցական՝ նա մանաւանդ՝ վանական մը, բառերուն ոչ այժմեան նշանակութեամբը։ Լաւ՝ն ու քաշուած անքա՛ն՝ որ ես ալ հաղիւ կը համարձակիմ քանի մը էջ կիսել հոս նկարագիրող այս մաքրակրօնին վրայ՝ երեւակայելով զինքը գրասեղանիս քովիկը ձեռքն ուսիս վրայ դրած հա՛յր-մտերմութեամբ մը (ինչպէս ի վանս Ս. Յակոբեանց կը դնէր յաճախ), որ կը մրմնջէ մեղմիւ «մ՛ուք, իմ վրաս մի՛ գրեր, տղա՛ս, բա՛ն մը չեմ ուզեր ես, ձգէ՛, տղաս ձգէ՛»։

Այլ ես չպիտի յարգեմ գէթ իր այս կամքը։ ես ալ կամք ու սիրտ մը ունիմ. իր հայր։ յիշատակն իս ներուսադէմ՝ ամենէն խորունկն և սրտագինն է՝ պնդուած կրօնքի սուրբ դամբարանը։

Ուստի նախ ինչ՝ ողջոյն և մեծարանք իրեն, ու իրմէն՝ թողութի՛ւն առ այս։

Մամբրէ Սրբազան վախճան և հինգի մօտ՝ առ՛յդ, կարտա՛ռ, պատկառա՛ն եկեղեցական մրն է՝ միաբանեալ Ս. Յակոբեանց՝ յերուսաղէմ. այսքը մէջ մեղմ այլ խոր դիտողութիւն և կայծեր ատուածաշնչական, դէմքին վրայ փայլակ մը քրիստոսեան, գնացքին մէջ պատաբելական լքուն պարզութիւն մը անսեթեւեթ և ճակատին վրայ ցո՛ւլք մը հանճարի, ոգ կրօնքո՛վ կը բեկբեկի և ազօթքի ու խնկոց բոյրը ի բարդուրու մէջէն կը համբուրէ մեծ ճակատը՝ երկինքը՝ զուր փնտռելէ ետքն հոս իր ընկեր իսհաքներուն ուխտատարա՝ն մը, սրբարա՝ն մը։ Եթէ տղայ հասակէն Վենետիկի կամ Վիեննայի Մխիթարեանց վանքը դացած ըլլար՝ հատատա՛ղ՝ ը, հայերը կէս Տանդէ մը կուենային։ քիչ մը ուս իմնալով ալ՝ ըսե՛նք՝

(1) Մամբրէ՝ ըսել է պարարտ։

Բարկացէ՛ք, բայց մի՛ մեղանչէք։

Ի՛նչ սքանչելի խրատ զոր ինարերս գակ մարգարէն հաղարաւոր տարիներ առաջ ուղղած է դիւրագրգիռներուն։ մենք ալ մեր ընթերցողներուն կրսենք, բարկացէք, բայց դուք ձեզ զսպեցէք. անձնատուր մի՛ ըլլաք ձեր կիրքերուն, ներողամիտ եղէք, ձեր հացէին ուղղուած սարդ խօսքի մը մեծ հետեւութիւններ մի՛ հանէք. մէկ խօսքով, մի՛ վարտեցնէք ղձիզ գրգռուելու, պօռալու, և աշխարհի ամենէն երջանիկ մարդիկը պիտի ըլլաք։

ԳԵՐ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. ԱԳՈՌԻՆ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԷՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԹԻՒՈՎ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՈԴՈՒԱԾ ՄԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԶԱՐԸ ԵՒ ԱՆԴԼԻՍ.—Իրաղեկ աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ ժամանակէ մը ի վեր Սէնթ Ճէյմսի (Անգլիա) և Բեթերսպուրգի արքունի քներուն միջև բանակցութիւնները կը կատարուին Զարին կողմէ Անգլիոյ թագաւորին այցելութեան մը մասին. Այս բանակցութիւնները յաջողութեամբ պսակուած են։ Տարակոյս չկայ թէ այսպիսի այցելութիւն մը մեծ կարեւորութիւն ունի Ցիսանայի հարաբերութեան նախագահին այցելութենէն վերջ։ Հաւանական է որ Զարուհին ալ ընկերանայ Զարին։

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ.—Ուրբ եւ զերապահ զրահաւորներու չնչութիւնը, որ 1899ին սկսաւ, լմննալու մօտ է։ Առաջնակարգ մարտանաւեր են ասոնք։ արուեստին բոլոր կատարելագործութեամբ օժտուած։ Այս պահուս ուրիշ չորս մարտանաւեր ալ կը չնչուին ասոնց ձեւովը։ Երկուքը մինչև այս տարին վերջը պատրաստ պիտի ըլլան, մնացեալներն ալ յառաջիկայ գարնան։ Հետեւապէս ամբողջ գերման եզերապահ նաւատորմը սրամադրելի պիտի ըլլայ գալ տարի։ Ամբողջին վրայ ծախք հաշուուած է 14 միլիոն 700000 մարք։

** Գերման բանակին Սպայակոյտին համար յատկապէս նոր զինուորական Ակադեմիա մը պիտի բացուի յառաջիկայ Հոկտ. 1ին։ Առ այժմ 50 սպաներ պիտի հետեւին դասընթացքին, զինուորական ամէն կարգէ։

ՍԵՐԲԻԱ.—Պելկրատի պալատին մէջ յարկաբաժիններ կը պատրաստուին արքայազուն իշխաններուն համար որոնք Պելկրատ պիտի հաստին քանի մը օրէն։ Այս առթիւ մեծ հանդէսներ պիտի տրուին։ Թագաւորը ներկայ եղաւ սպաներուն կողմէ ի պատիւ իրեն տրուած հանդէսի մը։ Մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐՏԱԾՈՒԹԻՒՆ.—Մինչեւ Յունիս վերջացող տարուան մէջ Միացեալ Նահանգներէն արտածուած պահածոյ ուտելիքներուն արժէքը անցեալ տարւոյ նոյն շրջանին բաղդատմամբ 24 միլիոն 922,369 տալար պակաս եղած է, գլխաւորաբար Գերմանիոյ ծանր մաքսերուն և քիմիական խիստ քննութեանց պատճառաւ։ Յորմէնէն արտածութիւնն ալ նոյնպէս պակաս եղած է, բայց բամբակի արտածումը աւելցած է։

ՊԱՊԸ.—Յունիս 13, Հռոմ.— կաթոլիկ հաւատացեալներուն բարեպաշտութեան և լաւատեսութեան մեծ ցոյցերէ մը վերջ, կացութիւնը այս իրիկուն յայտնապէս դէպքեր է։ Պապին երիկամանց պաշտօնը վատթարացաւ, և ոտքերուն ուռեցքը սկսաւ։ Կանխաժամ կեսգիշերով ծանուցուած և հերքուած բոլոր վախճաններէն վերջ, այս վախճանը վերջինը ըլլալ կը թուի։ Պապին շուրջ գտնուողները, որոնց վստահութիւն ներշնչած էր Էմմ Ժ.ի կենսական յամառութիւնը, այս իրիկուն վերջին աստիճան վհատած են, և վերջապէս կը հաստատեն թէ անօգուտ է կռուիլ, նոյն իսկ անբրկան յոյսերով, աղօթքներով և հրաշագործ անօթներով, գիտական ճշմարտութեան և ճարտարպետութեան դէմ։ Տիեզերքին ամէն կէտերէն—եկած հոգածու թեան անթիւ նշաններուն մէջ, Պապը ամէնէն աւելի զգածուեցաւ Լուսէ նախագահին հոգածութենէն, որով ամէն օր անձնապէս լուր կ'առնէ հիւանդին վրայ։ Լոնտոն մեկնած օրը իսկ Մ. Լուսէ իր ցաւը յայտնել սուտ թէ անկարելի է յետաձգել միջազգային ասոները որոնք երկար ատենէ ի վեր պատրաստուած են, և կը զուգադիպին Պապին անակնկալ հիւանդութեան հետ, մինչդեռ ատեն հատաւ յոյս կը յայտնէր թէ գրանական հոգին վրայ դառնալու ատեն բարւոքման լուրեր պիտի առնէր։ Էմմ Ժ.ի. հրամայեց որ հետագրով իր երախտագիտութիւնը յայտնուի Մ. Լուսէի։

** Տր. Լաբբօնի երկար ժամեր անցուց Պապին անկողնին առջև որ երթալով կը տկարանար։ Վատիկանի մօտ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ։ Պապին վիճակին ծանրութեան լուրը տարածուելուն պէս՝ կարդինալները և եպիսկոպոսները վազեցին դէպ ի Վատիկան։ Ոստիկաններու և պահապաններու արդիւնաւորութիւնը։ Տր. Լաբբօնի ներքնասենեակը երթալով հակադրուելով կարդինալներուն թէ պէտք է ամէն միջոց ձեռք առնել այսուհետեւ։ Վատիկանի ոստիկանապետ Մ. Ճուսնի իսկոյն Օրլոյի պահակատոր գնաց՝ որուն չորջանակին մէջ կը գտնուի Վատիկան, հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու համար, որովհետեւ աղէտքը մօտալուտ կը թուէր։

** Այսօր ալ նախընթաց օրերուն պէս ընդունելց չորս կարդինալ։ Ասոնցմէ գուրս Պապը ընդունեց ասոներու հոգի։ Լէյոն ԺԳ.ը շատ ինկած դատն, շատ դժուարութեամբ կը խօսէր, և քանի մը միավանկեր արտասանեց. շատ դժուարութեամբ ձեռքը վեր առաւ օրհնութիւն տալու համար ներկայներուն։ «Երէկուընէ ի վեր տարբերութիւնը մեծ է, կ'ըսէր կարդինալ մը, և վախճանը հեռի չի թուիր»։ Բայց դեռ կը պահէ յիշողութիւնը և դատողութիւնը։ Մեծ զգուշութիւններ կ'ընեն երբ Պապը կ'ուզեն նստեցնել։ Կեանքի միակ արտայայտութիւնը կ'երեւի անոր միչա փայլուն աչքերուն մէջ։ Կը կարծուի թէ Պապը 35 միլիոն ֆր. կը թողու եկեղեցիին։

** Օրէյլիա և Բամբուլա կարդինալներուն հաղորդութիւնը երթալով կ'աւելնայ։ Օրէյլիա խստիւ ոգեւորեց դուրսէն մարդոց ազատուիլն Վատիկան մտանելնուն դէմ։ Երբ իրեն ըսուեցաւ թէ կարդինալ Բամբուլայի հրամանն է, դուչեց.— «Ըսէ՛ք իրեն որ ա՛լ թող պիտի չտամ»։

** Իտալիոյ թագաւորին արքունի երէցը ամէն օր Վատիկան կ'երթայ այցելուներու տոմարին մէջ իր անունը արձանագրելու համար։

ՌՈՒՍԻԱ Ծ. ԱՐԵՒԵԼԻՔԻ ՄԷՋ.—Բարթ-Արթուրի Խորհուրդը վերջացաւ։ Ռուս դեսպան Մ. Լէսար Դշ. օր Բեթին մեկնեցաւ։ Ռուսիա որոշեր է իր դերքը անխախտ պահել Մանչուրիոյ մէջ։ Ռուս գաղթականներուն հոսանքը կ'աւելնայ Մանչուրիոյ մէջ։ Զօր. Քուրոքաթքին և իր սպայակոյտը Բորթ Արթուրէ մեկնեցան Բեդերսոնարի։

ՀԷՆ ՖՕՆ ԲԱԼԼԱՇ.— Աւստրիա,—Մահառստանի եկեղեցական նախարար Ֆօն Բալլաշ, որուն մահը ծանոյց հեռագիրը, ծնած էր 1839ին, և կը սերէր մահառ շատ հին, յարգուած և հարուստ ընտանիքէ մը։ Պղտիկ հասակէն ինքզինքը տուաւ դրացի երկիրներու ինչիներուն ուսումնասիրութեան, և այս պատճառաւ գիտէր պալքանեան թերակղզիին մէջ խօսուած բոլոր լեզուները, Թուրքերէն սորված էր մահառ արեւելագէտ Արմինիոս Վամպերիէ։ 1869ին Պելկրատ ընդհ. հիւպատոս անուանուեցաւ, ուր մնաց վեց տարի, և այն միջոցին երկար ճամբորդութիւններ ըրաւ պալքանեան թերակղզիին և Փոքր Ասիոյ մէջ։ Սերպիոյ մայրաքաղաքին մէջ իր բնակութեան ատեն ամուսնացաւ կոմսուհի Վիլմա Պէթլէնի հետ, որ ամէն կերպով աջակից եղաւ իր էրկան քաղաքական գործունէութեան և շատ համակրութեան։ Սերպիոյ Պատմութիւնը գրած է ֆոն Բալլաշ։ Հրատարակած է նաև գործ մը Ռուսիոյ վրայ։ 1879ին Անտրաշի կոմս արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական անուանեց զայն, որ մեծամեծ ծառայութիւններ մատոյց իր պետին՝ Անտրաշի կոմսին։ Աւստրիոյ դիւանագիտութիւնը առաջացաց ինքնիշ միջազգային խնդիրներու մէջ։

ՄԵԾ ԱՂԷՏՔ ՀՆԴԿԱՅԻՆՈՒ ՄԷՋ.—Յնս. 8ին Թօնքինի մէջ պատահեցաւ թաթառ մը, որուն նմանը երբէք տեսնուած չէր յորմէհետ Ֆրանսացիք ապրած էին Հնդկաչինա։ Երեք դաւառներ բոլորովին աւերակ դարձած են։ Թէթեւարարական և հեռագրական բոլոր հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան, բոլոր ձողերը գետին տապալուեցան։ Երկաթուղիին վագոնները փոթորիկին սատսփռեցին իրարու վրայ ինկան դիզէն դուրս։ Հանդի փողոցներուն մէջ տեսարանը արգահատելի է։ Տնակները պառկած են իրարու վրայ և կոտոր կոտոր եղած։ 150 հոգի մեռած են։

ԱՆԳԼ.ԹԵՐԹԻՄԸ ԹՂԹԱԿՑԻՆ ԲԱՇԱՌ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ...Նոյն թերթը երկար նամակ մը կը հրատարակէ Ակրիէի իր թղթակցէն, Մր. Հարրիս, որ նպաստները լուսը տարած էր Ակրիէի կառաւարիչներէն։ Ինչպէս գրուեցաւ, թղթակցը առեւանգուեցաւ Յունիս 16ին։ Բառատուն մօտ յեղուզակներ, եւրոպական հրացաններով զինուած, ծուղակի մէջ ձգելին թղթակիցը։ Առ ոչինչ տարուեցաւ աւազակներուն առջև, որ չատ սիրով ընդունեց զինքը։ Մր. Հարրիս առաջուց արդէն տեսած էր զայն և կը ճանչնար։ Հիմա թո՛ղ խօսի ինք թղթակիցը.— « Դեղադէմ երիտասարդ մըն է աւաղակապետը, փայլուն դիմադիծերով, հաճելի ձայնով։ Անոր հետ պահ մը խօսակցեցէք վերջ, և ինք ալ իրենց մէջ անցած-դարձածները ինձի պատմէք վերջ, աւերակ տան մը առջև տարաւ զիս։ Մինչև հոս պատճառ չունէի գանգատելու գերեվարներուն վարմունքին վրայ. բայց անանկ շաւերը եւ բոլոր գերի մը տեսնելու անկարելիութեամբ, հաւաքուած էին շրջակայքը։ Ոմանք տրամադիր էին ինձմէ վրէժ լուծել։ Կը սուլէին զիս, կը հայհոյէին, բայց աւազակապետին ազդեցութիւնը վերջապէս յաղթեց. կրցաւ անվնաս թողել տանիլ զիս ամբոխին մէջէն, որ սպառնալից դիրք մը առած էր, և աւազակապետին մօտաւոր կուսակիցները զիս շրջապատեցին՝ լեռնականներուն դէմ զիս պաշտպանելու համար։ Կռապաշտները բաղմաթիւ էին։ Կռապաշտները թէպէտ զիս պաշտպանելու համար։ Կռապաշտները բաղմաթիւ էին, և կը հասնիպի թէ դժուար պիտի ըլլայ անոնց ձեռքէն ազատիլ։ Պղտիկ դուռ մը բացուեցաւ աւազակապետին տարեացաւեր տան մէկ մասին մէջ, ուրկէց ներս մղեցին զիս։ Վայրկեան մը վերջ դուռը վրան գոցուեցաւ։ Բայց ամբոխը դուրսէն կ'ուզէր դուռը կոտրել։ Աւազակապետը, իր մարդիկը, և լեռնականներուն մէջ ինձի ծանօթ քանի մը անձնական բարեկամներ դան առջեւ եկան և յաջողեցան զիս տունէն դուրս քաշելու գաղափարը մոռցնել խուժանին։ Այն սրան որուն մէջ դրուած էի շատ մութ էր, տանիքին մօտ բացուող փոքրիկ պատուհանէ մը միայն լոյս կը թափանցէր ներսը։ Քանի մը վայրկեան անցան մինչեւ որ մթութեան վարժուեցայ։ Երբ աւելի որոշ կերպով սկսայ տեսնել շուրջս, առաջին տեսած առարկա՝ եղաւ սենեակին մէջտեղը ինկած դիակ մը, մերկ բոլորովին և սոսկալի կերպով յոչոչուած, և ձեռքերը տարածուած էին։ Դիւսիը կըռուած էր, և տախտակամածը արիւնով ծածկուած էր։ Ոճրագործները իրենց ձեռքերը սրբած էին կիրով ծեփուած ճերմակ պատերուն վրայ, ամենուրեք արիւնոտ հետքեր թողլով։ Սակայն այս դիակին հետ չմնացի երկար ատեն, տասներկու հոգի սենեակը մտան, դիակը առին, տարին թաղելու համար։ Մինակ մնացի հոն քանի մը ժամ, մտատանջութեան մէջ զոր դիւրին է ըմբռնել։ Արեւը մարը մտած ատենները, աւազակապետը և իրենցներէն մէկ քանի հոգի ինձի ուտելիք բերին, և կրցայ երկարօրէն խօսակցիլ անոնց հետ։ աւազակապետը քաղաքավարդանուեցաւ և մինչեւ իսկ բարեսրտութիւնը ունեցաւ ինձի հանկցնելու որ, եթէ յարձակումը կրկնուի, ինք իր ձեռքով պիտի սպանէ զիս որպէս զի չարչարանքի չենթարկուիմ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, Յուն. 16.—Թուրինոյէ կը հեռագրուի Սրամբա լրագրին թէ, անցած Բշ. օր ինքնաշարժ կառքի արկած մը քիչ մնաց որ վատնգի մէջ դնէր Թագաւորին ու Թագուհին կեանքը։ Թագաւորը Ռաքոնիճճիի դղեակին դարասանին մէջ անձամբ կը վարէր իր ինքնաշարժը, որուն մէջ կը գտնուէր նաև Թագուհին, երբ կառքը ծառի մը դարնուեցաւ։ Բարեբախտաբար Թագաւորը ողջ առողջ մնաց, միայն Թագուհին ոտքը թեթեւ մը ճմլուեցաւ։

ՈՒԱՇԻՆԿԴԸՆ.—Ռիւթերի գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ, Զինու կառավարութիւնը ապահովութիւն տուած է թէ ի մօտոյ Մանչուրիան պիտի բանայ միջազգային վաճառականութեան առջև, քանի մը նաւահանգիստներ իբրեւ պայմանագրով բացուած հռչակելով։ Ռուսիա յայտարարած է թէ պիտի չհակառակի այս անօրինութեան։

ՀՌՈՄ.—Իրիկուան ժամ 8ի տեղեկագիրը կ'ըսէ. «Պապին վիճակին ընդհ. պայմաններուն մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն չկայ։ Ուժերու կորուստը չաւելցաւ»։ Տքդ. Լաբբօնի յայտարարեց թէ Պապը ցերեկին յանախ կը մրափէ, բայց մարթ կատարեալ պայծառութեամբ մը կ'արթննայ։ Այսօր մեծանուն հիւանդը քիչ մը կիրակուր կերաւ։ Երբ երեկոյին բժիշկները իր սենեակը մտան, Պապը կատարեալապէս ճանչցաւ զանոնք և տկար ձայնով մը բարեւեց։ Բժիշկները կը կարծեն թէ մահը դեռ մօտալուտ չէ, թէպէտ անխուսափելի ըլլայ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Եկեղեցական նախարար Մ. Բալլէյի յուղարկաւորութիւնն այսօր կատարուեցաւ մեծանանդէս։ Մարմինը երեկոյին Բէյդա պիտի փոխադրուի։

ԼՈՆՏՈՆ.—Այսօր զրոյց եկաւ թէ Ամերիկացիք դրաւեր են Պորնէոյի անգլիական եզերքներուն մօտ գտնուած կղզիները։ Լրագիրներէ ոմանք արձագանգ կ'ըլլան այս զրոյցին, բայց գաղթական պաշտօնարանը կը յայտարարէ թէ իրողութիւնն հաստատող տեղեկութիւն մը չէ առնուած։ Այս լուրը մինչև աստիճան մը արտայայտութիւն յառաջ բերաւ։

ԼԻՎԼԲՈՒԼ.— Ամերիկեան լուրերը ցոյնի գնոյն բարձրացած ըլլալը կ'իմացնեն, ինչ որ հոս ալ բաւական տաք շարժում մը յառաջ բերաւ զիներուն վրայ։ Վերջին գինն էր 6/6/75։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանիս ուսանողաց մրցանակներու և շրջանաւարտից վկայականներու բաշխման արարողութիւնը պիտի կատարուի Յուն. 14 Երկուշաբթի ի ժամ 7, ընդ նախագահութեամբ Ա. մնն. Ս. Պարոյրեաց Հօր։

Կը հրաւիրուին Ուսանողք ներկայ գտնուիլ նոյն օրը վարժարանին մէջ։

Հիմնադիր Տնօրէն
Ռ. Ց. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Իւսկիւտար, 4 Յուն. 1903

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԵԱՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀՐԱՄԱՆԸ

ՊԱՀԱՆԱՑԻՑ ԴԱՍԻՆ ԱՋԱՄԲՈՒՐԸ

Յունիս 22 կիրակի առաւ աւուր պատշաճ տօնախմբութենէն վերջը, Ն. Ս. Օծութիւնը վեհարան առանձնացաւ և քահանայից դասը իր ներկայութեանը կանչելով իր ժամանակաւոր բաժանումը յայտնեց և հանձարեղ իմաստներով լեցուն խրատական մը խօսելով, ժողովրդական կողմէն իրենց մասին յայտնուած գոհունակութիւնը և իրենց անձանձիր գործունէութիւնը մի առ մի թուելով, դրուատելից ներբողներով ճոխացուց իր խրատականը։ Հայրական յորդորներու ներշնչութեամբ բարոյական ոյժերով կազդուրեց իրաքանչիւրին սիրտը և Տ. Յարութիւն քահանայ Տէրտէրեանին ալ իր անբասիր վարքին և կոչմանը հաւատարիմ յատկանիշներուն իբր վարձատրութիւն աթոռակալի պաշտօն շնորհեց։ Աստուածային նախախնամութենէն կար և կարողութիւն ինդրելով իրաքանչիւրին համար, օրհնեց ամէնքն ալ։

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՋԱՄԲՈՒՐԸ

Քահանաներուն մեկնումէն անմիջապէս ետքը տեղւոյն երեւելիները և թաղական խորհրդոյ անդամները պատիւ ունեցան մասնաւոր հրաւէրով Ն. Ս. Օծութեան ներկայանալու։

Ն. Ս. Օծութիւնը Կիլիկիոյ վիճակին հետ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու վրայ, հարեւանցի ակնարկ մը նետեց ու խոհուն եզրակացութիւններով Ս. Աթոռին բարգաւաճմանը և բարօրութեանը համար սրտաբուղխ մաղթանքներ ըրաւ։

Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն խօսք ուղղելով, ցաւ յայտնեց վարժարաններուն յետադիմութեան և ժողովրդեան մայրենի լեզուին նկատմամբ ունեցած անգիտութեանը վրայ։

Կանոնաւոր վարժարանի մը գոյութիւնը և անոր յառաջդիմութիւնը աղգի մը բարոյական զարգացմանը համար պահանջուած կարեւոր պայմաններէն մէկը ըլլալը սուր ակնարկութիւններով շեշտեց, և յորդորեց ոգի ի բռին աշխատիլ և նոր սերնդեան նիւթապէս ու բարոյապէս յառաջդիմութեանը համար բան մը չի խնայել, խոստանալով ի դարձին իր աջակցութեամբը սատարել այս կրթական մեծ գործին զոր կը նկատէր իբրեւ կենաց և մահու խնդիր։

ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՋ ՀԱՄԲՈՒՐԸ

Մայրավանքս Դեր. միաբանները խմբովին ներկայացան վեհարան ուր Ն. Ս. Օծութեան Սբ. Աջը առնելով նուիրապետական կարգաւ իրաքանչիւրը իր տեղը բաղմեցաւ,

Ն. Ս. Օծութիւն վանական կենաց քաղցրութիւնը, դասնութիւնը ընաբան առնելով, վանքի մը գիծ, բարեպաշտութեան նուիրական յարկ մը ըլլալը նախչուն գոյներով նկարագրեց։

Իր անդրադեպ բաժանմամբը զիրենք թէև առանձին ձդելը, բայց հոգւով և սրտով միչտ իրենց քով ներկայ ըլլալը շեշտեց, փոխն ի փոխ սիրոյ և հնազանդութեան հոգի ներշնչելով ամէնուն։

Իր բացակայութեանը ատեն ներքին գործառնութիւններու անխափան շարունակութիւն, իրեն կէտ նպատակի ունենալով, իրաքանչիւրին կարողութեանը ու բերմունքին համաձայն պաշտօններ բաշխեց հետագայ կարգով։ Տ. Կիրակոս Սրբազան Արքեպիս. Բէքմէզեան՝ փոխանորդ Ն. Ս. Օծութեան։ Տ. Սահակ Ծ. Վ. Զօլագեան լուսարար։ Ն. Ս. Օծութիւնը Տ. Սահակ վարդապետն շնորհեց իրեւ վարձատրութիւն իր երուսաղէմի մէջ վարած լուսարարապետութեան պաշտօնին առթիւ կրած վեղարը։ Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վ. Թուրաբդիսեան որ գնահատելի է իր անտեսագիտական ճիգին մէջ վայելած բարեմասնութիւններովը, մատակարարութեան պաշտօնին կոչուեցաւ։ Հուսկ յետոյ պահպանիչով մը խրախուսեց ներկայները որոնք գոհ սրտով վերադարձան իրենց յատուկ տեղերը։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Յունիս 22 իրիկուան ժամը 11ին ատենները Մէրսինի Առաջն. Տ. Խորէն Ծ. Վ. Դիմաքսեան և Ատանայի Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Գրիգոր աւագ քահանայ Ներկարարեան իրենց հետն առած առաջնորդարանի բարապան մը, իբր պատուիրակ Ատանայի և Մէրսինի ազգայիներուն կողմէ մասնաւոր կառքով մը եկան Սիս՝ իրենց բարձրաստիճան հիւրը մեծարելու և առաջնորդելու համար։

ԽՆԶՈՑՔ

Միեւնոյն կիրակէ տեղւոյն երեւելիներէն Կարապետ էֆ. Ֆէրմանեան իրիկունը բակմանի չքաստեղանով մը փափաքած էր պատուել Ն. Ս. Օծութիւնը հանդերձ իր հետեւորդներով, որ տեղի ունեցաւ իր սեպհական դարարաղեղ պարտէզին մէջ։

Հանդէսը համեստ և գեղջկական էր և իր պարզութեանը մէջ ամէն պահանջելի պայմանները կը պարունակէր։ Կարապետ էֆ. Ֆէրմանեան որ տեղւոյս երեւելիներուն մէջ նախանձելի տեղ մը կը գրաւէ, Ն. Ս. Օծութեան պատուելի ներկայութիւնը վայելեց, և սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ն. Ս. Օծութեան հետ։

ՄԵԿՆՈՒՄ

Յունիս 23ին երեկուշաբթի օր իրիկուան ժամը 7½ին, Մայր Եկեղեցւոյ զանգակին զողանջիւնը Ն. Ս. Օծութեան մեկնումը կը ծանուցանէր հաւատացեալ ժողովուրդին։

Ն. Ս. Օծութիւնը իր հետեւորդներէն չբաժանուած Մայր Եկեղեցի իջաւ, ուր վեղար ի ձեռին երբեակ խոնարհութեամբ աւագ Սեղանին մոտեցաւ լալագին և կրկնակի ջերմ համբոյրներ գրոշմելով, բաղկատարած աղօթեց ինքզինքը նախախնամութեան յանձնելով։

Մեւնոյն զգացումներով յուզեալ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի սրբավայրին առջև մտանելով, երեք անգամ խոնարհելով դուռը համբուրեց և արտասուալից աչքով աղօթեց։ Ուսկից ետքը Հայրապետական Ս. Աթոռին մոտենալով ջերմեռանդաբար մաղթանքներ ըրաւ և իր ժամանակաւոր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց։

ՀԵՒԻՐԱՄԵԾԱՐ ՈՒՂԵՒԻՑՆԵՐՈՒՆ ԹԱՓՕՐԸ

Ծառը 8ին մայրավանքին առաջ դուռը խուռներամ բազմութեամբ խճճուած էր, ամէն մարդ կը ցանկար իր վերջին յարգանքին մէկ նմանը մատուցանել Ն. Ս. Օծութեան որ յամրաքայլ կը քայլափոխէր հոծ բազմութեան մը մէջէն։

Հարիւրապետ Զէքէրիա էֆ. հետը ունենալով չորս հեծեալ ոստիկան զինուորներ ճամբուն երկու կողմէն կը քաջէին, ուսկից ետքը Տ. Հրանտ Ծ. Վ. Կարսեան Ն. Ս. Օծութեան հայրապետական ճոխանը ի ձեռին հեծեալ թափորին կը կարգադրէր։

Ուղեկից թափորը հետեւեալ կարգով սարքուած էր։

Առաջին կառքին մէջ բազմած էր Ն. Ս. Օծութիւն առանց աւագութեան կեց ունենալու։

Երրորդ կառքին մէջ Տ. Տ. Խորէն Ծ. և Վաղարշակ վարդապետները և Տ. Գրիգոր Ա. քահանայ Ներկարարեանը և Մանուկ սարկաւագը։

Երրորդ կառքին մէջ Տ. Տ. Ղեւոնդ Թուրեան, Մկրտիչ Ծ. Թապագեան և Միքայէլ Աշատահեան վարդապետները։

Բազէքս տասը վայրկեան հեռու գտնուող քարաշէն կամարջը հոծ բազմութեամբ մը շրջապատուած էր, ուսկից մի քանի վայրկեան ետքը Ն. Ս. Օծութիւնը պիտի անցնէր հանդիսաւոր թափորով մը։

Ոգեւորեալ ժողովուրդը սեւեռեալ աչքերով կը դիտէր իր ամենասիրելի հայրապետին ժամանումը զոր երիվարներուն արագութիւնը կ'աւելցէր հեռուէն։

Ն. Ս. Օծութիւն աջ ու ձախ օրհնութեան ցոլեր սրսկելով ու ժպտալից ակնարկներ նետելով իւրաքանչիւրին վերջին յարգանքները մեկնէն կ'ընդունէր։

70—80ի չափ ձիաւորներ կը գըտնուէին նաև տեղւոյս երեւելիներէն ոմանք երկկողմանի շարքով և յամրաքայլ ընթացքով մինչ ժամ մը հեռու Տէլի Ձայ կոչուած տեղը հասած էին։ Ն. Ս. Օծութիւն հաւատացելոց անպատում համակրութենէն յուզեալ, հակիրճ ատենաբանութեամբ մը դրուատեց ժողովրդեան եռանդը և հայրական ազդու յորդորներով քաջալերեց ամէնքը ու պատգամելով մը մխիթարելով բարի դարձ մաղթեց անոնց։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆԹՐԻՔ

Տեղւոյս երեւելիներէն Յակոբ էֆ. Նալպանդեան, փութաց հիւրասիրութեան և ասպնջականութեան կենդանի օրինակ մը տալու մտօք, Ն. Ս. Օծութիւնը, եկեղեցականաց դասը և քաղքիս երեւելիներէն ոմանք մասնաւոր հարկինքով մը պատուասիրել նոյն իսկ իր ագարակին մէջ որ Ուփաճրդ էօրէն ըսուած վայրը կը գտնուի։

Ագարակատան երկրագործ, մշակ, դրդարար և բանուորներ իրենց կիրակնօրեայ արդուզարդով շքուած, Մեծ. Յակոբ էֆ.ն պարագլուխ ունենալով դիմաւորեցին ագարակէն դէս ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Թրմմը ըսուած տեղը, ուր Ն. Ս. Օծութեան օրհնութեանը արժանանալէ ետքը Սբ. Աջը համբուրեցին մի առ մի։

Ամառաստանի ընդունելութեան սրահը պարկական և թրքական ճոխ զորգերով ու կապերտներով սարքուած էր, ուր Ն. Ս. Օծութիւն պահ մը դադար առնելէ վերջը իրիկուան ժամը մէկին կոչնականները փառաւոր շքաեղանի մը շարքը բոլորուելու հրաւիրուեցան։

Մեծ սրահին մէջ չքիզ ու փարթամ սեղան մը իր ընտիր սպասքովը սարքուած յատկացուած էր Ն. Ս. Օծութեան ուր ընթրեց սեղանակից ունենալով Յակոբ Նալպանդեան, Աւետիս Դուլսմեան և Խաչիկ Խաչիկեան էֆէնտիները։

Իսկ Յակոբ էֆ.ի որդի Մատթէոս էֆ. Նալպանդեան Ն. Ս. Օծութեան սեղանին սպասարկութեան պաշտօնը կը վարէր։

Կողմնակի սենեակին մէջ ևս ուրիշ փառաւոր շքասեղան մը յատկացուած էր միւս միաբաններուն և կղերականներուն համար։

Համադամ խորտիկներու ճաշակումը պահ մը ընդհատելով, Մանգու

րուն ուղղելով, չեչտեց իրենց Տէրու-թեան ու Աղդին օգտակար հանդիսա-նալու կեսերը, թուեց գործնական կեանքին մէջ յաջողելու պայմանները, և բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար որուն ներկաները ամէնքներով ձայնակցեցան։ Հանդէսը փակուեցաւ Տ. Յուսիկ քհ.ի պանպանիչովը։

Իսկ աղջկանց տարեկան քննութիւններն նոյնի կատարուեցան եկեղեցիին մէջ և յառաջիկայ կիրակիի ալ պիտի կատարուի տղայոց վարժարանի վկայականներու և պարգեւարաչխութեան հանդէսը։

—Տեղւոյս Թաղ. Խորհուրդը այս անգամ նկատի առնելով դպրոցին անբաւականութիւնը, առջի օրէն իր ուշադրութեան առարկայ ըրած և ձեռնհաս պաշտօնէութեան դիմում ըրած է ընդարձակման համար։ Մեծ յոյս ունինք որ չնորհիւ Կայս. բարեխնամ կառավարութեան, մօտերս մեր այս փափաքներուն ալ գոհացում տրուելով, կարող պիտի ըլլանք մեր դպրոցի նեղ չինքը ընդարձակել։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԳՈՒՄ-ԳԱԲՈՒԻ
ՊՇՏԱՅՆ ԵՒ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Գավելի կարգադրութեան մը և բացատրութիւն մը ըլլալու համար երէկ Գում-Գաբուի Պէշտեան Մայր վարժարանին դպրոցական հանդէսը աւտուան ժամը 2ին (Լ. Թ.) որոշած էին, փոխանակ կէս օրուան տաքերուն յետաձգելու։ Հանդէսը սկսաւ որոշեալ ժամուն նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին նաև Տ. Մեսրոպ աբեղ. Սուքիասեան, Մայր եկեղեցւոյ և Կէտիկ-փաշայի քահանայից դասը, Թաղ. Խորհուրդի անդամները ամբողջովին, ծնողք անձնաւորութիւններ, մասնաւորապէս ներկայացուցիչներ և գեղեցիկ սեռէն բաղմութիւն մը խնամալ արդուզարդով։

Հանդէսը սկսաւ Համիտիէ քայլերգով զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Բայլերգէն վերջ վարժարանին այս տարուան յաջող շրջանաւարտներէն Պ. Թորոս Տէր-Պողոսեան Թուրքերէն ուղղած մը խօսեցաւ լեզուն առազանութիւնով մը։ Ուրիշ վերջ խմբերգ մը երգուեցաւ Վեհ. Սուլթանին անուան ձօնուած։

Աղջկանց վարժարանէն աղակերտուհի մը Ս. Պատրիարք Հօր ուղղեալ ճառ մը կարդաց։ Խմբերգէ մը վերջը վարժարանին Տնօրէնը Հայկ էֆ. Խաճատուրեան կարդաց վարժարանին մնացեալ տեղեկագիրը, բացատրելով և տեղեկութիւններ տալով վարժարանին թէ ուսումնական և թէ նիւթական վիճակին վրայ։ Վարժարանը 700ի մօտ ուսանող ունի և 5800 ղրշ.ի ամենատարեայ ծախք մը, որուն մէկ մասը թաղային մնալուկէն և միւս մասն ալ տղայոց թոշակներէն կը հոգացուի։ Ունի 22 ուսուցիչներ միայն և այցելու և այս տարի աւելցուցած է նաև ուրիշ կարող ուսուցիչներ և աղջկանց վարժարանին համար ալ ձեւադիտութեան ուսուցիչ մը, հոս չեչտելով նաև թէ ֆրանսերէն բառախիքը լաւ սովորելու համար ամէն ջանք եղած է որպէս զի ծնողքները մի միայն այդ luxeին համար չի ստիպուին իրենց զաւակները օտար վարժարանները դրելու։ Հայկ էֆ. չեչտեց նաև վարժարանին նորոգութեան պէտքը, քանի որ ան օրէ օր քայքայուելու վրայ է, և յոյս յայտնեց որ ուրիշ բարերար մը պիտի գայ լրացնել այդ պակասը որ այնքան զդալի դարձած է և վերջացնելով իր տեղեկագիրը, բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին, որուն Բարձր հովանիին տակ հայ աղգը կը վայելէ ամէն տեսակ չնորհներ։

Տեղեկագրին ընթերցումէն վերջը խմբերգ մը երգուեցաւ, յետոյ քարոզ մը դաշնակի վրայ Օրիորդ Պայծառէ և Վէրդինէէ որոնք աւելի լաւ պիտի նուագէին... եթէ դ աշնակը հեւանդ չըլլար։

Մանկապարտէզի խաղերուն յաջողեց վիճակացոյցներուն ընթերցումը։ Յետոյ այս տարուան 22 երկու շրջանաւարտներուն անունները կարդացուեցան։

Յետոյ Պ. Պօղոս Դանիթարճեան աղաւոր առազանութիւնով մը, կեանքը բացատրեց Ֆրանսերէն լեզուով։ Ասոր յաջորդեցին դարձեալ ֆրանս. խմբերգներ, Պարոնեանի «Նեղուրու» մեծալոկը Օր. Եւոքսիայէ, գեղեցիկ արտասանութիւնով թրքերէն մեծալոկ մը, Պ. Արշաւիր Կարապետեանէ, «Գործաւորուհին» աղաւոր ոտանաւոր մը Օր. Սրբուհի Ալթունեանէ և դաշնակի վրայ եւրոպական սիրուն կտոր մը, Օր. Սիրանոյշէ։

Ամէնէն վերջ, աղջկանց վարժարանի այս տարուան յաջողակ շրջանաւարտուհիներէն Օր. Պայծառ Անանեան, կարդաց անխուսափելի «բանք հրաժեշտի»ն ուրիշ վերջ երգով մը փակուեցաւ հանդէսը։

Ս. Պատրիարք Հայրը, որ ուշադիր կը հետեւէր հանդէսին և շատ հեզ ալ իր դիտողութիւնները կ'ընէր, օրինակի համար կարգացուած վիճակացոյցներուն մէջ, տղայոց անունին հետ մէկտեղ անոնց միջին թիւերն ալ կարդացուելուն վրայ, որոնք «մէկ քառթ չորսուկէս, ինը մէկ ութերորդի» պէս բաներ են, խօսք առնելով գովեց Թաղ. Խորհուրդը, ուսուցիչներն և աշակերտները, և անոնց եռանդը քաջալերելով, խօսքը ուղղեց ժողովրդեան և ըսաւ որ հակառակ այդ վարժարանին 700ի չափ աշակերտ ունենալուն, չի կրնար իր պիւտճէն ամբողջովին գոցել։ Մեր ծնողքներէն շատեր ըսաւ, իրենց պզտիկները, օտար վարժարաններ դրկելու մարմաջ մը ունին, իբր թէ հոս դրկելով անոնք աւելի շատ ուսումնք պիտի ընդունին, մինչդեռ իրականին մէջ միշտ հակառակին է որ կը հանդիպինք։ Ս. Պատրիարք Հայրը յորդորեց որ չզլանանք մեր լումաները կրթական յարկերու համար, և չեչտելով ըսաւ թէ՝ ինչո՞ւ օտարին հանդէպ միշտ առատաձեռն գտնուինք և երբ կարգը մերիններուն դայ, մէկ մէկ կծքիներ դառնանք։

Ն. Սրբազնութիւնը խօսքը վերջացնելով բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին կենաց, որուն ներկաները ձայնակցեցան ամէնքներով։

Հանդէսը աւարտեցաւ ժամ 5ին մինչդեռ ուրիշ վերջ Ս. Պատրիարք Հայրը առաջնորդուեցաւ Թաղ. Խորհրդարանը ուր պատշաճ մեծարանքներ եղան։

Բոլոր ներկայք իրենց չնորհաւորութիւնը յայտնեցին Տեսուչ Հայկ Խաճատրեան էֆ.ի, իր ձեռք բերած յաջողութեանը համար։ Բ. Լ.

ՀԱՐՍԱՆԻՔ

Նախընթաց երկուշաբթի օր Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ մեծ շքով տեղի ունեցաւ Բերայի եկեղեցւոյ փոխ-աւագերէց Տ. Թաթէոս քհնյ. Թաթարեանի որդւոյն հանդերձեղինաց վաճառական Բարթիկ էֆ. Թաթարեանի պսակադրութեան հանդէսը Օր. Սաթենիկ Մանուէլեանի հետ, դուսար հանգուցեալ Մանուէլեան Սիմոն էֆ.ի, Եկեղեցին լուսաւորուած էր համակ և զարդարուած ընտիր գորգերով։ Հանդէսին կը նախագահէր Տ. Եղնիկ եպսկ. իր շուրջը ունենալով Երէցեան Տ.Գէորգ եպս. և քանի մը վարդապետներ ու Բերայի, Գալաթիոյ, Ֆէրիգիւղի և Դասքմփաշայի քահանայից դասը։

Արտաքս խօսեցաւ աւագերէց Տ. Մըկրտիչեան հայրը իսկ ձեռնտուութիւնը կատարեց ամենայն ջերմեռանդութեամբ և յուզմամբ փեսին պատուաւելի հայրը Տ. Թադէոս քհնյ.։

Երէցեան Սրբազան գեղեցիկ կերպով պարզեց ամուսնական խորհուրդը, ցոյց տուաւ ճարտարօրէն այր և կնոջ պարտաւորութիւնները, չնորհաւորեց Տ. Թադէոս քհնյ.ն, որ ոչ միայն գնահատելի տեղ մը գրաւած է եկեղեցական դասին մէջ իր ծառայութեամբ, այլ և իբր տիպար հայր մը ամէն նիւթական զոհողութիւն և հոգ ու խնամ տարած է իր զաւակին, որոնց փառքը կը վայելէ այժմ արդար հպարտութեամբ։ և իր օրհնութիւնները նուիրեց նորապսակ ամուսին։

Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք ներկաները, որոնց մէջ կը նշմարուէին տէր և տիկին Թաղչեր Համամճեան, Նորատունկեան Վեհմ. Գաբրիէլ էֆ.ի որդին Տիրան պէյ, տէր և տիկնոջի. Թորգոմեան, Բարթիկ և Կարապետ էֆ. Մնտիկեան, Միք. էֆ. Նորատունկեան, Գէորգ էֆ. Փափազեան, տիկին Եսրաքսէ Փափազեան, Գարամանեան ընտանիք, Պարթեւ Յակոբեան էն. առաջնորդուեցան Սրբոյ տիրամայրը, ուր ամէն ընդունեց չնորհաւորութիւններ և բարեմաղթութիւններ։ Այս առթիւ կարգացուեցան չնորհաւորական գրերն ու հեռագրերը Ս. Պատրիարք Հօր, Կրօն. Ժողովոյ ատենապետ Գրիգորիս Ա. եպսկ.ի Տ. Բարթողիմէոս Ա. եպսկ.ի, Փոխանորդ սրբազանի, Տ. Հայրապետ եպսկ.ի, հարսին մօր տիկին Ակիւլինէի և մօրաքրոջ և եղբօր տոքթ. Երուանդ Մանուէլեանի, Տիկ. Կարապետ Գարամանեանի որք ի Բարիզ, և այլ բազմաթիւ եկեղեցականներու և աշխարհականներու։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

17 Յուլիս 1903

Ֆրանս. 3% 3% Français)	97 57
Բէյի (Tab. Turcs)	390 —
Գոնսոլիտ (R. Turque D.)	32 10
Երկաթուղի (Lots Turcs)	128 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	589 —
Թրանսվալ (Transvaal)	115 50

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ Սէլամլըգ ըէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆինէ իճրա պուրլուլմըշ տրը։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ Սէլամլըգ ըէսմը ալիսանէն սոնրա չանան պուլրուան միւսասաէի Սէնիյէի Հալբէթը Բատիշահի իւզերինէ Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան սէֆիրը քէպլրի էսալէթլու Մ. Տը Գալիչէ հազրեթլերի սուրէթը դայրը ըէսմիյէտ հուզուրը չէվքէթմէվճիւրը հազրեթը Թաճարիտէ չէրէֆ միսուլէ նակլ օլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — Սելանիկի թերթը կը գրէ. — Ուրբաթ իրիկուն ընդհարում մը պատահեցաւ Բէթրիչի Համիչէ լերան վրայ, կայս. զօրքերու և ապստամբներու խումբի մը միջև, որուն պէտն էր քարթան Ալէքսի։ Այս վերջինը կ'ապատակէր երկիրը երկար տարիներէ ի վեր։ Դիւցազները կը վախնային այս աւազակէն որ Տէլլէֆի օրինակին կը հետեւէր, ինք իր գլխուն դատէլով, գողնալով, դալանելով, ջարդելով ամէն անոնք որոնք չէին հպատակիր իր պատուէրներուն։ Ալէքսիի չարագործութիւնները օր ըստ օրէ աւելի նողկալի կը դառնային, և Օսմ. զօրքերը փոխով կը հետապնդէին զայն։ Համիչայի ընդհարման մէջ, ժամանակ մը սուղ պայքարէ մը ետք, Ալէքսի սպաննուեցաւ, իր մէկ ընկերոջը հետ, երրորդ չարաչարք մը ալ ողջ ձերբակալուեցաւ և կարեւոր խոստովանութիւններ ըրաւ։ Ալէքսիի մահը Կայս. զօրքերուն հնարամիտ իրական յաղթութիւն մըն է։

Հրթռակոմբերը որոնք անենայնդուզն առաջնորդ մը կը կրծոնցնեն, ինքզինքին յուսաբեկ կը զդան և չպիտի ուշանան կատարելապէս ցրուելու։

Քաբթան Թանաչ պուլկար աւազակալ, չկնալով օմ. զօրաց հետապնդումներուն դիմանալ, ստիպուեցաւ զէնքնկիզ ըլլալ։ Անոր ընկերներէն Միթէ ու Վանէ, ողջ ողջ ձերբակալուեցան. իսկ մէկ քանի աւազակներ ալ սպաննուած ձեւք անցուցեցան։

—Բէօյթեմարկէն Սոֆիա տարուած 12 աւազակներ Պուլկարիոյ ներսերը աքսորուեցան։

—Թոսովայի Ֆէրիզվիզ գիւղամբարձ մուտր Ալի Բիղա էֆ. իր պաշտօնէն հանուեցաւ, առանց պատճառի քանի մը անձեր անարդած ըլլալուն եւ հանապազ օրէնքին սրճարաններ և վաճառատուներ գոցելուն համար։ Անոր յաջորդեց Մէհմէտ Սաղրի էֆ.։

—Էնդհ. քննիչին հրամանով, Բալքէնսէլէնի գաւառակին մարդասպանի պաշտօնեայ Վէհոլի էֆ. պաշտօնանկ եղաւ և պիտի դատուի։

—Բուլգարիի մէջ ձիու ցեղը բարելաւելու համար կանոնագիր մը պատրաստուեցաւ։

—Իմէզի ոստիկան-զօրաց վարչին վերակազմութիւնը աւարտեցաւ։

—Կայս. Իրատէոլ, Սելանիկի, Սանեայի և Մանաստիրի նամակատուներուն պաշտօնեաները պիտի աւելցուին։

—Սելանիկի հին քարափին ընդարձակումը ամուրդի պիտի դրուի։ Ուժամեայ ամուրդը պիտի կատարուի ամսոյս 21ի Բ.շ. օրը, և վերջնականը, 31ի Եշ. օրը։ Ամուրդը պիտի կատարուի Սելանիկ, Արքունի Կալուածներու յանձնաժողովին կողմէ։ Այդ շինութեան ծախք կը հաշուուի 12,000 ոսկի։

Սելանիկի նաւանգիստին Կայս. քսմիպէրը հրաման ստացաւ սահմանել այն տեղը ուր պիտի բարձրանայ մաքսատան նոր շէնքը։

—Սելանիկի կուսակալ Հասան Թէֆմի փաշա այցելեց քաղաքին հիւանդանոցը, և 80 ոսկի նուիրեց հիւանդանոցին արտաքին ու ներքին յարդարանքին համար։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ. — Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ մասնաւոր պաշտօնատարներով որպիսութիւնը հարցընել տալ Ծովային Նախարար Հասան փաշայի որ հիւանդ է։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՆԱՀԱՆԳԸ. — Պէյրութի նահանգին երմտական կացութեան վրայ, մասնաւոր յանձնաժողովին քննութեանց տեղեկագիրը մատուցուեցաւ Բ. Դրան։

ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԻԱՅՈՒՄԸ. — Նախընթաց օր գումարում մը տեղի ունեցաւ Վիեննա, Բրէտի Անդթալթի դրամատան գրասենեակին մէջ։ Ներկայ էին Մ. Կասթոն Օպուանօ, Պլիմ փաշա, Բրէտի Անդթալթի տնօրէնը, ասպետ Թոսկի և ընդհ. խորհրդական Մորավիչ։ Գումարման խնդիրն էր Հանր. Պարտքին միացումը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ, Ֆէրտինանտ իշխան պահեստի զօրքերը իրենց տեղերը արձակեց։

—Սոֆիայի մէջ երկու գիմնազիոն պիտի բացուի, աղջիկներու և մանչերու համար։

—Ներքին Դարձոյ նախարարութիւնը տեղեկացաւ որ կարդ մը շահագէտներ սուտ զրոյցներ կը տարածեն գիւղացի ժողովուրդին մէջ, որպէս զի անոնք իրենց բերքերը վար գնով ծախեն։ Նախարարը չրջաբերական մը պիտի ղրկէ ամէն կողմ, ժողովուրդին յայտարարելու համար թէ, ոչ մէկ վանդզոյութիւն ունի։

ԽՏԻՎԸ. Կիր. օր Տիվոն Լէ Պէնի (Ֆրանսա) Ջերմուկները ժամանեց։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱՆ բարձր խորհուրդին որոշումով, Ճէպէլի (Լիբանան) ժամանումներուն դէմ դրուած քարանթիւնն չնչուեցաւ և տեղը բժշկ. այցելութիւն ու հանանեկումներ դրուեցան։

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնարաններու պէտքերուն մատակարարութիւնը անհրաժեշտ ըլլալը հաստատուելէ ետքը միայն նուազագրի պիտի դրուի, կայս. Իրատէի մը համաձայն։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ պետական պաշտօնարանին մէջ ուսերքերու արձանագրութիւնները այրած էին հրդեհէն։ Ասոնք վերակազմելու համար նորէն կոչուած ծառայողի պիտի ձեռնարկուի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց ծովեզերքներէ, գետերէ ու լիճերէ սրսացուած թռչուններէն ալ տուրք մը առնել, ինչպէս կը գանուի ծովի ձուկերէն։

ԹԷՆՊԷՐԻ.—Պաղտատի, Պասրայի, Հիճազի ու Եէմէնի նահանգները նեղածուելիք թէնպէքիներու իւրաքանչիւր քիլոյէն 2 ղրշ.ի տուրք մը պիտի գանուի և ոչ աւելի։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.—Սայսայի մէջ կատարուած հնագիտական պեղումներէն ելան 10 նկարէն սիւներ, որոնց 2ը արդէն ղրկուեցան Կայս. Թանգարան։

ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆԸ.—Էսկի Զալթիէի գեղին վրայ չինուելիք նոր նամակատան հիմնարկէքը պիտի կատարուի Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին օրը։ Հրաման տրուեցաւ որ հոն չէնքը փլցուի և թաղպատեան աղբակիր սայլերը այլուր փոխադրուին։ Նոր նամակատան ծախք որոշուած է 40,000 ոսկի։

ԱԿԱՐԱՆԸ.—Քոնսթանթինուբոլիս խօսելով անցածները Սակարանին մէջ տարածուած անհիմն լուրերուն և անոր հետեւանքով կատարուած չահագիտութեանց վրայ, կ'առաջարկէ Սակարանի Կանոնագրին վրայ յաւելումներ ընել, որպէս զի այդ կարգի արարքներ այլեւս չկրկնուին։

ԱՏԱՆԱՅԻ կուսակալութիւնը քննութիւն մը կատարելով արդիւնքը Զեռնտա պաշտօնարանին հաղորդեց այն ծրագրին վրայ, որով մնաչորն կը խնդրուի Սէյհան ու Ճիհան գետերուն չրջակայ ճահիճները մաքրելու, տեղւոյն արտերը ոռոգելու, գետերիքները զործարաններ հաստատելու համար։ Կ'ըսէ թէ ծրագիրը օգտակար պիտի ըլլայ նահանգին, քանի որ արտերը պէտք ունին ոռոգուելու։ Միայն ոռոգմանց դիները անյարմար են։ Մէկ արտավար արտի 91,000 քիլոյնոր պիտի ոռոգուի և հետեւաբար արտին տէրը, իւրաքանչիւր արտավարի համար 17 ղրուշ 25 սանթիմ պիտի վճարէ։ Այդ գումարը թէեւ չափազանց չերեւար, սակայն հոն 1500 արտավարնոց բազմաթիւ արտեր կան, որով երկրագործ մը հազար արտավարնոց արտի մը համար բաւական դրամ պիտի վճարէ։ Կուսակալութիւնը կ'առաջարկէ որ նոյն ծրագրին մէջ իւրաքանչիւր խորանարդ մէթրի համար նշանակուած 7½ փարայի փոխարժէքը կէս առ կէս զեղչուի։ Այդ զեղչը եթէ ըլլայ, մէկ միլիոն արտավար արտեր ոռոգում պիտի կատարեն, քանի որ պէտք ունին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Ասկէց առաջ գրած էինք թէ՝ Նիկոմիդիոյ երկաթուղիի կայարանին դէմ, գետնեսայն մը մէջ, Պիւրսանէտտինի անուն մէկը սարճանակով սպաննած էր Գովուչեան Գրիգորը։ Պիւրսանէտտինի վերջին դատաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Դ. օր Նիկոմիդիոյ Նախնական դատարանին պատժ. ատեանին առջև, ուր հաստատուեցաւ թէ սպրդագործը Պողոսոյ մէջ ալ եղեռնական անցեալ մը ունեցած է, և երբեմն Նիկոմիդիոյ ու այժմ Էսկիշէհիրի դատաւոր Սապիթ Մօլլա էֆ.ի որդիին հետ կռուելով ծանրապէս վիրաւորած էր զայն։ Սպրդագործին յանցանքը ապացուցուած ըլլալով, դատարանը զայն միաձայն թեամբ 15 տարի չղթակապ բանտարկութեան դատապարտեց։

Հարուածը չտուաւ, վախնալով որ Ֆրանսուա այն ատեն իրեն պիտի խօսէր Բամիլի ձայնին չեչտելովը։ Յետոյ յիշեց Թերէզի կատակները իրենց հեշտանքի տանջանքներուն, երբ կատաղկան էր իրենց փոխանակած համբոյրներուն։ Այն ատեն իրենք իրենց ըսին թէ ան կատաղ չատ բան գիտէր և պէտք էր զայն պատուհանէն դուրս նետել. բայց քաջութիւնը չունեցան իրենց մտադրութիւնը գործադրելու։ Ֆրանսուա պատերազմիկի դիրք մը կը պահէր. ճիրանները երկարած, կռնակը բարձր, խուլ բարկութիւնով մը, իր թշնամին ամենափոքր չարժումներուն կը հետեւէր գերազանց հանդարտութիւնով մը։ Լօռան նեղուեցաւ անոր աչքերուն մետաղական փայլէն. փութաց ճաչասարէն դուռը բանալ, և կատաղն փախաւ սուր մլաւիւն մը արձակելով։

(Շարունակելի)

—Սեւվեր կ'ըսէ թէ՝ փաստաբան Համբարձում էֆ. 3 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, խաբերայական խնդրի մը համար։

ՍՈՒՐՃԻՆ ՍՏԱԿԸ. — Նախընթաց օր առտուն կանուխ, Պալաթ, Խաֆֆէնէ փողոցը, բօհաճենի Միշոն այցելութիւնը կ'ընդունի չիք հագուած երիտասարդի մը, որուն կ'ընկերանար նաև գեղանի տիկին մը։ Ամանթպա՛ր, կ'երեւի թէ կնամարդութեան մէջ թերի չգտնուելու համար, դուրս կուգար որպէս զի խանվէ ապրիլ։ Բայց մինչ ինքն անդին ադ գործով կը զբաղէր, ապին գեղանի տիկինը չի մոռնար մնաքսնոյ կերպասի ծրար մը սահեցնել իր չրջազգեստին տակ։ Զերկնցնենք, Միշոն կը դառնայ և կը սկսի բոլոր ծրարներ վար առնել, որպէս զի գտնէ... սուրճին դրամը հանէ այս յանահորդներէն, որոնցմէ լաւ սիֆթա մը ընել կը յուսար. բայց անօգուտ. անոնց փնտռած կերպասը չկար հոն. ուստի կը պատասխանին մեկնիլ։ Երիտասարդը դեռ չմեկնած, 20 փարա կը ձգէ սեղանին վրայ ըսելով որ ոչ մէկ բան գտնած ըլլալով չեն ուզեր որ... Դեռ ընել տան իրենց քանի որ իրենք պատուաւոր ու իրաւամիտ մարդիկներ էին...։ Եւ կը մեկնեն։ Միշոն չատ ուշ կը հասկնայ թէ առտուան խամեքը գողերէ բացուած էր, քանի որ ծրար մը պակաս կը գտնէ, զանոնք չարակարգած ատեն։ Նշանդիրը ստանկանութեան ենթած է, որ կը փնտռէ այս գող... ամոլը։

ԾՈՎԼԸ ԻՆՆԱԾ.—Նիմուէնէի Թէրաքը վարժարանին գանձապահին կինը Իրֆան հանըմ, առջի օր գիրկի 5 ամսուան տղեկին հետ ծովը ինկաւ, և։ Ոսկեղջուրի 5 թիւ չոգենաւէն Տէֆթէրտար կ'ելլէր։ Անմիջական օգնութիւններ աղաւաւեցին մայրն ու տղեկը։

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Պարտիզպանները արհեստապետ Ալի աղա, առջի՝ Էմին Էֆենիի կողմը սրճարան մը նրատած պատուն յանկարծամահ եղաւ։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾ.—Ֆէնէրի ամէջ, 35 տարեկան Սրվաղցի Իսմայիլ անուն բեռնակիր մը, երբ լուացքի քարէ տաշտ մը կը տանէր, ոտքը սահելով վար ինկաւ։ Քարէ տաշտը զլխուն զարնուելով գանկը ջախջախուեցաւ ու մեռաւ։

—Ֆընտըգլըի կողմը, առջի երիկուն, Մարիքա անուն կին մը ձիու մը տակ մնալով գլուխէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Մարիքա հիւանդանոց տարուեցաւ բայց հոն մեռաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ
(1903 4/17 Յուլիս Ուրբաթ)

ՑՈՐԵՆ

Սէրթ էքսթրա, օխան	35 փր.
» միջին տեսակ »	34-34½ »
Ճերմակ Ա. լիպրայէն պակաս	7½ ղր.
» Բ. »	7¾ »
Մախլիբ (խառն) »	8½-8¾ »
» (հաճարով) »	9¼-10 »

Այսօր ժամանեց 4 վագոն ցորեն Անատոլ։

Պակաս 2000 գրիս կարծր։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քըրմա Ա. պարկը	75 ղ.
» » Բ. և Գ. »	70-72 »

Վարնա 200 պարկ. Ն: (2) 75-76, գրմա 70-71 ղրուշ։

Օտէսա 4000 պարկ. Ա. 90, Բ. ըստ տեսակին 77-85, Դ. ըստ տեսակին 68-76, ղր.։

Ս. ԳՐԿԶԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Ազն. Յուհանէս էֆ. Յակոբեան, ըստ իր բարի և հաւանդ սովորութեան, այս տարի ևս բարեհաճած է 10 ծրար (813 եարտա) չայագ նուիրել Հիւանդանոցիս մէջ պատսպարեալ որբոց հագուստի համար և այսու երախտապարտ թողուցած է զանոնք։

(ԿՆԻՐ)

ՍԱԿԱՐԱՆ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ
ՕՍՄ. ԲՕՆՍԱԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	34.20
Ամէնէն բարձր դինը	34.31½
» վար դինը	34.19½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	125.—
Երէկուան բարձր դինը	126.¼
» վար »	124.⅞
Բրէտի Ֆոնսիէ Էվիբսիէն	266.

ՏՕԳԹՈՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ
ՀԱՆՐԱՅԱՆՕԹ ՄԱՄՆԱԳԻՏ
ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՆՆԴՆԱՄԻՋԱՑԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ԲԵՐԱ, Մեծ Փողոցի ուղղութեամբ գրայ Մինք փողոց թիւ 4, ԱՄԷՆ ՕՐ։

Տէր եւ Տնօրէն
ՑՈՒՍԱՆ Ֆ. ԴԱՇՍԷՐԵԱՆ

ԹԵՐԷԶ ՌԱՔԷՆ
ՀԵՌԱԳԻՆԱՅ
ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ
ԻՍ.

Կինը փախաւ. Լօռան ուզեց յանդուգն ցուցնել ինքզինք, մօտեցաւ պատկերին, ձեռքը վեր վերցուց, գամը փնտռեց. բայց պատկերը այնքան ջախջախիչ, այնքան անարդ, այնքան երկարատեւ ակնարկ մը ունէր որ մարդը, հակառակ ամրութեամբ անոր դէմ պայքարիլ ուզելուն, յազթուեցաւ և ընկրկեցաւ ընկճած, մրմռալով։

—Իրաւունք ունիս, Թերէ՛զ, չենք կրնար...հօրաքոյրդ վաղը զայն վար պիտի առնէ...

—Մէկը կայ սանդուխին մէջ. մրմռաց Լօռան, ո՞վ կրնայ գալ ատկից։

Դեռատի կինը չպատասխանեց. երկնչելն ալ խեղդուողին վրայ կը խորտնէին, ու քրտինք մը կ'ողողէր իրենց քունքերը. սենեակին խորը ապաստանեցան, սպասելով որ դուռը յանկարծ բացուի և Բամիլի դիակը դայ դեռնին իյնայ, իրենց առջեւ։ Աղմուկը կը չարունակուէր առելի չոր, աւելի անկանոն. կը մտածէին որ իրենց զոհը եղունգներովը փայտը կը քերթէր ներս մտնելու համար։ Մօտ հինգ վարկեանի չափ չնամարձակեցան չարժիլ. վերջապէս մլաւիւն մը լսուեցաւ. Լօռան մօտենալով ճանչցաւ Տիկին Դաքէնի վազրանայա կատուն, որ անդրդուչարար սենեակին մէջ փակած էին և որ կը ջանար դուրս ելլել իր ճանկերովը փոքրիկ դուռը ցնցելով։ Ֆրանսուա, կատուն, վանցաւ Լօռանէն. ոստումով մը ցատքեց աթոռի մը վրայ. մազերը ցցած, ճանկերը խստացուցած, իր նոր տիրոջ դէմքին կը նայէր անքթիթի և անդուլ կերպով մը։ Երիտասարդը չէր սիրեր կատուները և Ֆրանսուա զրեթէ կը զարհուրեցնէր զինքը։ Տենդի ու վախի աս ժամուան մէջ, կարծես որ կատուն երեսին պիտի ցատքէր Բամիլի վրէժը լուծելու համար։ Այս անասունը ամէն բան գիտէր ապահովաբար. իր արտակարգորէն լայնացած, կլոր աչքերուն մէջ խորհուրդներ կային. Լօռան խոնարհեցուց թարթիչները, անասնական ակնարկին յամառութեան առջեւ։ Սրբ ոտքի հարուած մը պիտի տար Ֆրանսուայի.

—Մի՛ դպչիր անոր, պոռաց Թերէզ։

Այս աղաղակը արտակարգ ազդեցութիւն մը ըրաւ անոր վրայ, այլանդակ գաղափարէ մը լեցուեցաւ դէմքը։

—Բամիլ աս կատուին մէջ մտած է, խորհեցաւ մաքրը, պէտք է որ սպաննեմ աս կենդանին որ... մարդու մը կերպարանքը ունի։

—Սեւվեր կ'ըսէ թէ՝ փաստաբան Համբարձում էֆ. 3 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, խաբերայական խնդրի մը համար։

ՍՈՒՐՃԻՆ ՍՏԱԿԸ. — Նախընթաց օր առտուն կանուխ, Պալաթ, Խաֆֆէնէ փողոցը, բօհաճենի Միշոն այցելութիւնը կ'ընդունի չիք հագուած երիտասարդի մը, որուն կ'ընկերանար նաև գեղանի տիկին մը։ Ամանթպա՛ր, կ'երեւի թէ կնամարդութեան մէջ թերի չգտնուելու համար, դուրս կուգար որպէս զի խանվէ ապրիլ։ Բայց մինչ ինքն անդին ադ գործով կը զբաղէր, ապին գեղանի տիկինը չի մոռնար մնաքսնոյ կերպասի ծրար մը սահեցնել իր չրջազգեստին տակ։ Զերկնցնենք, Միշոն կը դառնայ և կը սկսի բոլոր ծրարներ վար առնել, որպէս զի գտնէ... սուրճին դրամը հանէ այս յանահորդներէն, որոնցմէ լաւ սիֆթա մը ընել կը յուսար. բայց անօգուտ. անոնց փնտռած կերպասը չկար հոն. ուստի կը պատասխանին մեկնիլ։ Երիտասարդը դեռ չմեկնած, 20 փարա կը ձգէ սեղանին վրայ ըսելով որ ոչ մէկ բան գտնած ըլլալով չեն ուզեր որ... Դեռ ընել տան իրենց քանի որ իրենք պատուաւոր ու իրաւամիտ մարդիկներ էին...։ Եւ կը մեկնեն։ Միշոն չատ ուշ կը հասկնայ թէ առտուան խամեքը գողերէ բացուած էր, քանի որ ծրար մը պակաս կը գտնէ, զանոնք չարակարգած ատեն։ Նշանդիրը ստանկանութեան ենթած է, որ կը փնտռէ այս գող... ամոլը։

ԾՈՎԼԸ ԻՆՆԱԾ.—Նիմուէնէի Թէրաքը վարժարանին գանձապահին կինը Իրֆան հանըմ, առջի օր գիրկի 5 ամսուան տղեկին հետ ծովը ինկաւ, և։ Ոսկեղջուրի 5 թիւ չոգենաւէն Տէֆթէրտար կ'ելլէր։ Անմիջական օգնութիւններ աղաւաւեցին մայրն ու տղեկը։

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Պարտիզպանները արհեստապետ

Աստուածաբանութեանց տարիները։ Բան չգիտեմ իր ազատութեանը վրայ. թերեւս իր կեանքին արշալոյսը չառ սիրած է պիտի գալան պարապելու մեր ուրուագրոյն։ ատանմի տարբերութիւններ, մինչեւ որ աստիճան(՝) մը հասած է Կ. Պոլիս՝ ա՛ղաղեն որ նիւթական՝ վ եւ իմաստական՝ վ, և մտած է Ս. Փրկչի Ճեմարանն յեսիզուլէ, որ յաջորդած էր անուրջանաբար Սկիւտարի բա՛ն մեծ Ճեմարանին։ Յակոբոս Պատրիարքի ատենն էր, այն բարի ու կրօնասէր ալեւորին, որուն չատ բան կը պարտին ժամանակակից ծերերուն և երիտասարդներուն. հոն՝ ազէկ ուսած է Զայնաւորութիւն, Աստուածաշունչ ու Քրիստոնէական. և «Զողուկն ի ճաղոր յայեր ամպուռ»էն մինչև «ի լեռան Ալպայ բարձրադիտակ, եթոբ Հերմէս ձիւն ըսպիտակ»ը բաղդատեցնելու հայկաբանութիւն մը, որ չարունակութիւնն էր Գրիգոր Փէշտիմալճեանի քերականական պարզուկ գրքոյկին։ Այլ ինք սեղ՝ սկան յառաջամուութեամբն ազէկ ուսումնասիրած կը թուի հոն նաև լայնագոյն հայերէն մը և Ս. Գրոց, Եղնիկի, Շարականներուն ու այլոց հետ՝ Հ. Արսէն Բագրատունիի բարձր գործէն ու քերթուածներն ալ, թերեւս նաև Սեբեան Հ. Եփրեմի եփուն եւ ամուր ճարտասանութիւնը, ուր կայ այն ատենին արեւմտեան խայտուն երակ մը՝ գրաբառի ծանր լուծին ներքեւն խակ։

Բլալով արուեստասէր մանաւանդ նկարչասէր մը՝ Ճեմարանէն ելնելուն կամ հանկէ՛ խակ՝, սկսած է հետաքրքրուիլ գծագրութեան և պատկերահանութեան։ Բերայի յայժամու նկարիչներուն, մանաւանդ հռչակաւոր Պէշիկտաշ Ռամէտ էֆէնտիի ու անոր աշակերտ քաջահան Աբրահամ Սագայեանի, նը-կարչական մոտի խուցերն յաճախած ջանասիրած ու՝ իրրև սուր դիտող՝ անոնց նմանիլ փորձած է ինքնօրինակ նեղութիւններով և զրկումներով, անդին ասդին վազուռանալով կորան ծանօթութիւններ գաղափարներ ու նկարչական դիծեր և առածներ ըստ բաղդի կցկցելով կցորդելով՝ վրձիններու, նը-կարի աուիերու և սինակներու, դժուարիներու, խարանիներու, ինդուութեանց և խոժոռութեանց մէջէն՝ անպաչա՛ն անաչառնորդ։ Իրեն՝ն է անմոռանամութեան այս պարագան։

Այս հանգամանքներուն պատրաստութիւններով՝ ի նկարչութեան ալ ոչ այնչափ սանդնելու բնօրինակելու որչափ նմանելու մէջ ըստ պարկեշտ բաւականին վարժուած՝ անցած է յերուսաղէմ, կարծեմ, Եայի Սրբազանին Պատրիարքութեան առաջին տարիները՝ մինչ Ս. Յակոբանց զուարթ առաս ու պարտմուռաց ոսկեդար մը կը բոլորէին ժամանակակից կրօնական համակրութեանց ու համագործութեանց մէջ, ոսկեդար մը տպագրութեան, կալվանիզմի, լիւքսի, եւրոպաձոյցութեանց, և կը քաջալերուէին անխարդ աղէկ դէշ բանասէրք ու արուեստասէրք։ (այդ ոսկեդարէն հիմայ չէ՛ մը-նացած ա՛յլ ինչ բայց միայն կալվանիզմի անպէտ բեկորներ և քանի մը աշխարհականացած լուսանկարիչներ, որ վանքին կը պարտին իրենց արդի ոչ-կրօնական յաջողութիւնն ու պերճութիւնը)։

Մեր Սրբազանն՝ սկսած է հոն աշխարհիկ տարազովը դասախօսել վանքին դպրոցը՝ հայերէն, բարոյագիտութիւն, նկարչութիւն ելն.։ Նոյն միջոցները Ս. Յակոբանց կը դրդեցէր ներմնաբար նաև Զմիւռնացին Տիգրան Սաւաչանան, որ մասնագիտական և լեզուագիտական նշանակելի կարողութիւններով օժտուած դիտուն մըն էր և որ ձգած է վանքին ոչ անչան յիշատակներ՝ դիրով և բանիւ(²)։

Ամենն. Եայի Պատրիարքէն առաջարկած է իրեն կոչնաղրջի վարդապետութիւն. իբր երեսնամեայ փոքր և սիդրունքի տէր երիտասարդ չէ՛ ընդունած այդ նախկին առաջարկը։ Կէ՛ Արարկիր անցնելով՝ հոն ամուսնացած է համեստօրէն. բայց քիչ ատենէն իր լծակիցը մեռնելով՝ թշուա՛ռ այրը դարձուցած է ա՛լ իր երեսն ու սիրան իր աղաւոր և սիրական աշխարհէն, ու Երուսաղէմ դառնալով պարկաւած է սուրբ ցիծութեամբ մչտահոսիլն իր Եկեղեցիին հետ՝ ի կուսակրօն քահանայութիւն։ Եւ չա՛ա ազէ՛կ ալ ըրած է. լա՛ւ լա՛ւ սիրանք և լաւագոյն լծակցութիւն՝ մանաւանդ աւելի բնախրձ կուսակրօնութիւն մը, որ առաքելական է, որ բո՛ւն հայական է, որ մանաւանդ առաքելասրբան և լուսաւորչական է։

(¹) Աւելին բան՝ բուռ ոմանց՝ կը-տուգարանոի արեւին հորիլոնէն դուրս ելած մկրտոցը։

(²) Ի՛նք նաև պատրաստած է, ի մէջ այլոց, վանքին ձեռագիրներուն մեծ թանգարանին ընդարձակ ցանկը, զոր ես ալ աչքէ մը անցուցած եմ և որմէ կազապարորէն օգտուած է Ամենն. Տ. Սահակ Սրբազան Խապայեանն։ Գրած է Երուսաղէմի ընդարձակ տարեցոյցներ։

Դիտուած էք արդեօք. մեր մէջ ամենէն նշանաւոր եկեղեցականներն ու եկեղեցագէտներ և եկեղեցավար աշխարհականներն՝ չուչա սիներէն ամենայն-եպիսկոպոսներէն, արքեպիսկոպոսներէն կամ բանասիրներէն ելած են. ակերոյ Ա. Լուսաւորիչ էր որ Յոյսերի մը օրեր ու գրիտանեցաց, Ս. Վրթանէսն, որմէ Հայրապետներու ոսկի շարք մը ծնաւ մարմնապէս ու հոգեպէս, Ս. Սահակն, որ առաքելութեանց և իմաստութեանց հայրեկաց, անցնելով ծանօթ-անծանօթ այրի ու ամուսնացող կրօնաւորներէն մինչև արդի Հնդհանրական Ս. Կամարկիան էջմիածնի, Հնդկաստանի Շամանեան Տ. Յարութիւն քահանան, Զմիւռնայի մատենադիր Մեծն Տ. Յովհան Վանանդեցին, Մայր-եկեղեցիի Արքեպիսկոպոս Տ. Մեսրոպը, Հաւգիւղի Տ. Դէորդ Արծրունին, նշանաւոր Տ. Յովհաննէս Հիւսքարպէշեանն ու Տ. Գարբրիէլ Պատկանեան քահանաները, Նիկոմիդիայի ու Արմաշի Տ. Յովհաննէս Մալեանը, Եէնիգաբի Տ. Խաչատուրը, Տ. Գիւտ Աղանեանը, Տ. Թորոս Զուլայեցին (՝), Տ. Դէորդ Վրդ. Ռուսճուղեան, Օրթագիւղի Տ. Սահակ Տէր Սարգսեանը, Պասուելի Գրիգոր Փէշտիմալճեանն ու սիրանուն Յովհ. Տէրյէնց սատուածարանն և այլ բազմաց։ Փորձառո՛ւ, փորձանքէ հեռո՛ւ, գործնական կեդրոնամիտ ու միտգամանն սեռական կրօնաւորները քահանաներն և բարեկեաց աշխարհականները գիտուն, որ գիտնալո՛վ աշխարհը մեկուսացան անկէ, կամ գիտութեամբ ուսուցին յաշխարհի՝ իսկ դաշխարհ և զԱստուած։ Աստ է խնդիրն խնդրոց։

Երբ Դեր. Մելքիսեդեկ կը պաշտօնավարեր Երուսաղէմի վանքն՝ առաթեւելով Անոր կարեւոր ներկայութեանէն, Մամբրէ Սրբազան օգտուած է բաղմօք ու անոր միջոցովը ծանօթացած է Շանդեանցի կրօնական և բարոյական գործերուն, որոնց ապա նմանիլ ձեռնարկած է։ Ապա միջոց մը եկած է նաև նորէն ի Կ. Պոլիս ու Մայր Եկեղեցիին մէջ իր տուած համեղ քարոզներով հանած է քարոզիչի ալ բարձրիկէ անուն մը. արդէն ինք մինչև ցարդ նախահանդիսաւորէն բուն քարոզիչ մը եղած է՝ հեզիկ, դիւրիմաց ու աւետարանական՝ չե՛չտ քարոզիչ մը, զոր կը սիրեն ունկընդրիլ գեղջուկ ռամիկէն մինչև գիտուն գրագէտը, զի չունի աւելորդ զարդ, զի Աւետարանը միայն է իր զարդն և սիրան ու կրօնքը միայն իր անտառ աղբիւրը ձրի։ Այս կայացեալ հանդամանքով և նկարագիրով 1880 (—էն առաջ թէ ետքը՝ չենք ստուգած) նուիրակութեան գացած է նաև ի Ռուսահայս և հոն թողած է ի գարձին արժանաւոր համբաւ մը, զոր ցարդ կը վայելէ իրրև ընտիր եկեղեցական։ Կարծեմ այդ միջոցին է որ հրատարակած է նաև Վարդգէս մանանուսով՝ իր մէկ տետրը (²), որով Հայ. Եկեղեցիին բարի տեսակցին ըստ հին աւանդից ու կանոնադատութեանց գծելով ծանր և ոգեւոր ոճով մը կը յանդիմանէ ժամանակակից եկեղեցական զեղծումներն ու անկարգութիւնները՝ դարմանները ցոյց տալով բացարձակ եղանակով մը։ Այդ տետրը կը պարունակէ հին եկեղեցականութեան չեչտ մը զորաւոր, որ տեղ տեղ մարգարէականը կը չոչափէ. իր դիտողութիւնները չա՛տ ճշմարիտ ու անոյշա՛ն են և բաղմօք ալ ցարդ ճշմարտուած տուեալ։ Դէորդ Դ. Կաթողիկոսէն ակնածելո՛վ է որ չէ տարբերած զայն իր բուն անունովը։

Ի վանս Ս. Յակոբանց գործին, նորէն աւելի փորձառութեամբ մտած է իր նախկին գործերուն մէջ և հասուցած է բաւական աշակերտ, առանց ինքն իսկ ձեռնադրելու զանոնք՝ տեսակ մը յաւէժաւոր նՏՆ բՏԱՍՏԱՆՈՒ, ուր կայ բարի՝ այլ կարի՝ խղճանարութիւն մը։ Զեռք դրած է նաև ու նիւթականապէս ալ խրախուսած է հոն երիտասարդ քանի մը Հայ պատանիներ, որ այսօր իր հոգիին կը փայլին յաջողապէս Պեսական ու թղթատարական պաշտօններու մէջ. Կ. Պոլսեցի եպիսկոպոս մը ըսած է ինծի զայս։

Ասոր իբր 18 տարի առաջ ձեռնադրուած է եպիսկոպոս յԷջմիածին Նորընտիր Մակար Կաթողիկոսի ձեռքով Դեր. Խապայեան Սրբազանի հետ, որ-մէ վերոյիշեալ առանձնացած է իր սիրելի վանքն իր սիրելի զբաղմանց ինքնանուիրելու, յոր կը տեսէ ցարդ մշտապէս։ Վերջին տարիներս կանգնուեցաւ Ս. Հոգեւոր կանանց մը՝ պատկերներ, գիրքեր, հանուած դասախօսութիւնց և իրատարակութեանց մեկուսի թեւադրութեանց անդորր մշտազբաղութեամբ և պարզուկ առանձնութեամբ մը, որով շատ վանականներէ ՀԷՐՎԻՇ ու ա՛յր լաւ (մէկ հատիկ) որակուած է՝ ժողովրդական բացատրութեամբ մը։ Սմենն. Տ. Յարութիւն Սրբազան Պատրիարքն յաճախ կը գորովի և մտերմօրէն կընկերէ իրեն՝ այս անմեղոյր յաջողութեանցն համար, որովհետեւ ինքն ալ նոյնպէս գործերէ քաշուած՝ իր խորհրդականութիւնն և բարոյական ազդեցութիւնը մեծ կրնա ունի վանական բարձրագոյն իրողութեանց մէջ. բաւական ատեն Տնօրէն Ժողովին ատենապետութիւն ըրած է, այլ 2 տարիէն աւելի կայ որ հրաժարած է։

Միշտ անպարապ է սակայն և բարիին թելադիր։ առաւօտուն կանուխ և երեկոյին ի ճիշտ ժամուն՝ անպատճառ եկեղեցին է ինք՝ սկիզբէն վերջն անխափան անպակաս դասն՝ իրեն յաջակցեալ աւագ տեղը կեցած՝ աղօթքի ու խոկմանց անչեղոր արձանագրումով մը, որ մեծարանք կաղդէ դիտողին. օրը 3—4 ժամ յեկեղեցին, 3—4 ժամ դպրոց, նոյնքան մըն ալ իր ընդարձակ աշխատանոցը պատկերահանութեան և բանասիրութեան անդուլ անդորրիկ կաշխատի ծերունացեալ եպիսկոպոսը սրբանուէր ազատութեամբ մը, որուն արժանի ալ է։ Ս. Յակոբեանց բարձրագիր տանիքն վրայ է իրեն սենեկան բնակութիւնը, որ երբեմն Սմեն. Եայի Սրբազան Պատրիարքի լուսանքի սրճատունն է եղեր, անզարդ և անզուարթ վայր մը՝ Զիթենեաց քնարական լերան յաւէժ տեսարաններովը միայն զուարճացեալ և ներշնչեալ։

Ունի արագ ճարտար և մանրադէտ նկարչութիւն մը՝ նմանող օրինակող քան ստեղծող։ Ինչպէս ուրիշ մեծաւոր մը չենք չնկնելու, ինք ալ նկար հանելու մոլութիւնն ունի։ Իմ ներկայութեանս ամուսն մը մէջ քաջեց խաչելութեան ու յարութեան զուգորդ պատկեր մը, զոր լրացուց միսդիկ օծութեամբ մըն ալ՝ դնելու համար զայն Ս. Սուրբոսի խորանը՝ հին համանման պատկերի մը տեղ, որուն համար կըսուն հրաշքներ գործած է. Սրբազանին գծած այս նոր պատկերն ալ անշուշտ պիտի գործէ իր հրաշքները՝ երիտասարդացած ըլլալով անշուշտ իր աստուածատէր հանճարոյն հետ աղօթքի ու պաշտամանց խոկումներուն և ատուերներով։ Նոյնպէս 4 օրուան մէջ արագ արագ վրձնագրումով հանեց Մեծքնայ հայրապետի պատկեր մը՝ զգեստաւորեալ ու կցորդ չենքերով ու լեռներով, որ Փոքր Ասիայի մէկ ժամը խրոկուելուս։ Նշանակելի է մանաւանդ Ս. Յակոբայ եկեղեցիին արտաքին ճակատին ճակատոյտի մեծագիր պատկերը, 5 քառակուսի մետրէ աւելի չափով մը, յորում Հայ Հայրապետները կը ներկայանան հոգեւորական զիրքերով՝ անոնց վրայ հազմարուեստ բան մըն է մանաւանդ եկեղեցական զգեստներու խոյրերու մանրանան պատկերացումը. այս ճիւղին մէջ շատ պիտի գրէ Սրբազանը։

Ինք՝ զիրքէ շատ պատկեր կարդացած ու գծած է և ունի զիրքէ շատ պատկեր։

Պանքն ալ չընենալու մեծամասն բացառութեանց մէջէն՝ փոքրամասն պահողներու բացառութիւնն է ինք՝ հաւատքո՛վ համոզումո՛վ և փիլիսոփա՛յապէս։ Անընդհատ կը բռնէ երկօրեայ, չարաթական ու քառասնօրէ պահքերն ըստ հին սովորութեան տոմարին ու վանքին, որով ապահոված է իրեն կայտառ ու թեթեւ ծերութիւն մը. քանիցս ճաշակից եղած եմ իրեն ճգնաւորական կերա՛ւրց, քանի՛ցս խորհրդակից իր անաչառ խորհրդականութեանց։

Ունի նաև քանի մը սպեալ ու անտիպ երկասիրութիւններ ալ, Տերունական օրուան բարոյագիտութեան ու պատմութեան վրայ. աշխատակցեցաւ վերջերս Մանչէսթրի Հայ Եկեղեցի հանդէսին ալ, ու գրեց ամուսնալուծութեան դէմ հեղինակաւոր յօդուածներ հին սկիզբներով։ Իր աշխատանքը՝ գունաւոր պատկերներու ճոխ մշակներուց մի է. կան հոն նկարչական գիրքեր և լուսանկարներ, որոնք են գլխաւորապէս իր տեսակցական վանականներն ու բարեկամները։ Մարդասէր ու չատ ընկերական մարդ է ինք, այլ իր անխորչելի սկիզբներէն խորշողները գրեթէ մենակեաց մը դարձուցած են զինքը. ես իր քովն անցուցած եմ սակայն օրե՛ր չարաթներ՝ անձանձրոյթ և օգուտլի հանդիպումներ մը. մանաւանդ աղէկ օգնեց ինծի աստուածաշնչական ընթերցանութեան միջոցին և երբայական հին կրօնքին քանի մը վարդապետութեանց վրայ. ներքին իրողութեանց վրայ ամէնէն ճիշտ ու անկեղծ բարոյական տեղեկութիւններն ի՛նք տուաւ ինծի, սիրելով գիս հոր պէս։ Ընկերելով ինծի՝ բարեկամի՝ պէս։

Իր գործունէութեանց գլխաւոր բացատրական եղած է, մեկուն վրայ ցարդ ձեռք չդնելը (չձեռնադրելը), վախնալով որ անարժան մը կը սրբադրծէ։ Մամբրէ Սրբազան՝ 15 սարուան եպիսկոպոսութեանը մէջ՝ դեռ ձեռնադրած չէ վարդապետ մը ու ա՛յ չպէտի ձեռնադրէ թերեւս՝ քանի որ վրիպիլ ուզեց նաւուեպ պատանուսմ՝ մը։ «Զեռս վաղվաղակի ի վերայ ուրուք մի՝ դնիցես»ը ա՛լ դարձած եղած է իրեն համար «ձեռս յաւիտենական՝...»։ Եկեղեցիին անդորր դաշտին վրայ հովիւ հովիւ արձակելէ աւելի՝ բնա՛ւ հովիւ չարձակելն աւելի քրիստոնէական առաքինութիւն մը համարած է։ Հաւատալ ծայրայեղութեանց հանդէպ՝ իր այս ծայրայեղ ձեռնպահութիւնն աւելի՝ բարի աւելի՝ խոնարհ կը թուի։

Երբ 1902ին կէս-բերան մը մօտեցաւ իրեն ի ձեռնադրուիլ վարդապետ այնպիսի մէկը, որ Կաթողիկոսի մը, Պատրիարքէ մը, երբեմն մեծ Միաբանութիւններէ և քանի մը եպիսկոպոսներէ ալ քանիցս յորդորուած էր վարդապետանալ ու չէր կրցած ընդունիլ, «ես մարդու վրայ ձեռք չեմ դներ, բաւ, ուխտած եմ յաւիտեան»։ «Զի՞ս ալ չես ձեռնադրեր ,Սրբազա՛ն»։ «Զէ՛, ուխտած եմ»։ Երկու հակառակ ճՏՆ բՏԱՍՏԱՆՈՒՄԵՐ դէմ յանդիման կը գտնուէին հոն, մին՝ վերջապէս քիչ մը կակղացած, միւսն՝ իր անկեղծ ուխտովը նորէն այդ կակղութիւնը դարձունելով իր նախնի կարծրութեան. այսպէս՝ խնդրողը վրայ տուաղ մը չբլլալուն՝ այդ ճՏՆ-բՏԱՍՏԱՆՈՒՄԻ մը, զոր Տէ՛ր միայն գիտէ լուծել ի բարեպատեհ ժամուն։

Այս և ուրիշ քանի մը պարադաներու մէջ՝ Դեր. Սրբազանը չէզոքացեալ մեՃՏՆ-ՏՆԱՍՏԱՆ մը դարձած է արդ, ուրիշ խնդիրներու մէջ միրաժիր Սրբազանը՝ ունենալով այս խնդիրներու մէջ հզօր և անհետաքրքրելի պատճառներ մը։

Իր կենցաղովը, հմտութեամբը, կրօնաւորութեամբը, ճարտարութեամբն և հանճարովը՝ Լուսարարապետութեան, Արքեպիսկոպոսութեան, Պատրիարքութեան, մինչև կաթողիկոսութեան իսկ արժանի այս պարզ եպիսկոպոսին ներքին դաղափարներն այնչափ մօտէն չծանուցած եմ հիւրաբար՝ որ չեմ վարանիր վճռորէն ըսելու թէ երբ անգամ մը արժանապէս առաջարկուի իրեն այս բարձր պաշտօններէն մին՝ պիտի դոյէ իր ճգնարանին խորէն ադու նեղսրտութեամբ մը «Ո՛չ, ճգեցէ՛ք զիս, ճգեցէ՛ք. ես վարչական մարդ չեմ. թողէ՛ք զիս իմ վերջին հանգրանիս մէջ, անկէ անդին՝ ա՛լ Ս. Փրկիչ» (¹)։ Հմնցած, այլ բազմօք գեռ կորովի այս դէմքն ու հոգին՝ այսքան քաշուած, անյուսած է կրօնական ջերմութեանց հեղինակութեանց և բարեպաշտ ու բարեխնդիր պաշտօնախնդրութեանց նուազումին վրայ։ Զայս չգիտեն հեռաւոր տոմարանց մեծ մասը, որ վերոյիշեալ իր բարեմասնութեանց համար կուտային ապաքէն իրեն աւելի բարձր պաշտօններու մեծամասն և բացարձակ անգամ քուէներ, այլ իր մօտինները քաջ գիտեն զայս և գա՛յլս, և բոլ այնմ չեն տար իրեն քուէ։ իր մօտինները, որոնց կարի՛ իրաւամբ պիտի կրնար ըսել ի՛նք մանաւանդ Մեծ Մանտուագիին

«Այսպէ՛ս դուք ոչ ձեզ»։

Այս վերջին չեշտակալ պարադային համար՝ կը մաղթէ իրեն խորունկ ու երանելի երանի՛ մը

ՃԱՆՉԻՈՐ ԴԻՄՔԵՐ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

[ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ (1.Ը)]

Դպրոցէն կը ճանչնամ զինքը. ինչ կարգ մը վար էր։ Դասարանական դրութիւնը արգելք մըն էր իրեն հետ մօտանց տեսնուելու։ սա արգելքին զարկ կուտար մեր ան ատենի տղայականութիւնը որ ցածի բարձրի հաշիւներ դիտէր ընել. ապա թէ ոչ քիչ հեռաքրքրքիր չէի ճանչնալու զինքը իր միտքի արժէքին մէջ, քանի որ բանաստեղծ կ'ըսէին իրեն։

Տղան ի՛նչ ատիճանի կ'ուզէր՝ թող պատկանէր, ատանկ կոչում մը դիւթական բան մը ունէր իր մէջ. ինչու որ տեսակ մը անուշ նախապաշարումով լեցուած՝ կը սիրէի հաւասլ թէ ան որ «բանաստեղծ» էր, Դուրեանի պէս կամ անոր մօտ բան մըն էր, նիհար, վատուռ, դունաթափ, ու ատանկ ըլլալու համար ապնուաչած, նրբաչած, մենէ տարբեր մէկը վերջապէս։ Ակռոց կը դնէր վասն և յայնպէս դիմարի մը։ կը կարծէի որ մազերը չատ ըլլային ատոր ատի։ Նոյնուսաքը՝ ձեռաձեւ ուսպինիներուն տակէն իատար մը, թախիծ մը անէր, բաներ զոր ուրիշներու աչքին մէջ չէի կրցած անանալ կարծես։ Մօրուքը, դեռաբոյս, աղքատ մօրուք մը, կղակներուն շուրջ կը խուռանար, և ամէն անգամ որ գպրոցին պատուհանէն նշմարէի զինքը պարտէզին ծարէն փրցուած, թեւին տակ քանի մը տետրակ, մասները ստեւոտ թուղթ չոյերէն, ինծի անանկ կուգար որ քերթուած մը կ'ուգէր անկիա քիթին տակէն, կամ նոր նիւթ մը կ'որոնար իր անմարթ ակնարկովը ու կրիայի քաղուած քովը, ուսանաւորի նոր, սիրուն նիւթ մը զոր դասարան մտնելուն հետ պիտի թուղթին յանձնէր։

Նուազ հետաքրքիր, կամ աւելի ուղիղը՝ հետաքրքիր ձեւացնել ուսողական գիտութիւններու, սերտողութեան ու դասի ժամերէն դուրս, ու չեղ, սև դարտիներուն ետին ինքզինքը պահած՝ մատ գոցել, մատ բանալ, ուսանաւոր թեկուզ համար։ Մէկ կողմէն սոխակ, մեխակ, վարդ, արեգակ, առու, վերջալոյս և ընկ.,— յաւիտենական հերկելի գաշտերը քերթողական արուեստին,— միւս կողմէ Իւսկիւտարը՝ որ ատ բոլորին իրաբ ունենալուն, ներշնչումի աղբիւր կ'ըլլայ ծոցը մատիտ ու թուղթ պահող ամեղուկ դպրոցականին. ցորեկին գոլեստ՝ գրածներուն համար, արձակուրդին մենկի պատմուածք ատալի կանանչ բարձրաւանդակներու վրայ. և անա Վահան բանաստեղ է։ Կոչո՞ւմ. թերեւս ա՛տ ալ ունենար։

Կը հաւատամ թէ դպրոցին մէջ ալեւոր թիւեր չտնած ըլլայ և վարպետին ներքոյ՝ իր շարադրութիւններուն համար։ Ատենը դպրոցականի խոնարհ յարգութեանցներ են սակայն՝ որոնց վրայ, եռաքէն, արբունքի տարիքը տիրորէն պիտի ծիծաղի։

Յարկը՝ ուր մտած էր իր իմացականութիւնը լուսաստելու դիտումով՝ կանուխ ձգեց թէքէեան. բնայիզ խեռ էր քիչ մը։ Երբ գործի սիրելը լսեցի, համոզուեցայ թէ բանաստեղծ մնալու երազը ցնդած էր մէջէն։ Անանկ չէր. չէ՞ մի որ հիանալութիւնը կ'անցնի բայց անկէ չոչորդ մը կը մնայ։ Օր մը, կարծեմ 1895ի վերջերը, Ծաղիկի մէջ հանդիպեցայ իրեն, իր միտքին առջեւնէկ, երես ըլլալիք մէկ թերթուածին։ Վահան արձակ քերթուած մը հրատարակած էր Զուքակը խորագիրով։

—«Կեր ը,— կ'ըսէր՝ իր պաշտել «ուխտած աղջկան,—աջոլեմիկին վրայ «զոր սենեակիս անխորշ մէկ անկիւնէն «երեւան հանեցի, դուն նուադէ ու ես «երգեմ երգերուն երգը։ Կեար քեզի «հետ երգը զուգերգենք»։...Վայրկեան «մը աչքերուս մէջ նայեցաւ ու ես, «աչքերուն մէջէն, տեսայ որ սիրոյը «կը գոցուէր ինծի դէմ»։

Ամբողջութիւնը հոգիոտ խուսափուկ բան մը ունէր իր մէջ, հանամամով և յիշատակով օծուն սիրտի էջ մը, զոր կարդալէս ետքը,—«Սա տղան պիտի գրէ» ըսի միտքս։ Ըսի բայց չի գրեց. տարիները անցան, իրմէ բան մը չի կրցինք տեսնալ։

* * *

Ան ատեններուն էր, Վահան ձգեց Պոլիսը ու իր սիրական Իւսկիւտարը,— որուն բարձունքներուն վրայ իր պատանիի կեանքը պտտցուցած էր և բանաստեղծի պէտքումները ջրաներկած,— առեւտրական գործով Եւրոպա հաստատուելու համար։ Զը գիտեմ թէ Մարսիլիա ո՞ր ազգի մնաց, և Համբուրկէն — ուր կը գտնուի հիմայ — գո՞հ է արգեօք թէ ունի՞ ատ քաղաքները Զամբանիներուն կանակէն ցանող արշալոյսները, Կիւլլի-Պանճայի անուանակոխ, նկարչային թաւուտները ու Ֆրէնկին Լեռէն դիտուած դիւթական իրիկնամուտները։ Չեմ կարծեր։

Ինչ որ կը կարծեմ, իրաւ, —տպացոյցը մէջտեղն է արդէն,— այդ վաճառաչաղ քաղաքներուն մէջ, միտքին հաչիւ ու հակի տիպողական ոգորումներէն դուրս՝ կարենալ արտադրելն է անանկ էջեր որոնցմով կրցայ երեսնիի իմ կարծիքս ճշդուած տեսնել։ Ասկէ երկու տարի առաջ, 1901ին, Թէքէեան հրապարակ կը նետէր իր ՀՈԳԵՐը, տաղաչափուած ու արձակ բանաստեղծութիւններու կոկիկ հատոր մը, ուր երբեմնի տղայ պուէտը իր յոյզերը թրթռացուցած էր։ Վաճառականութեան պէս բշտոպ զբաղումի մը մէջ կարենա՛լ քնարին փարիլ, ասեն ունենալ՝ անոր թելերը պրկելու, դաշնակելու և պոնդելու, սա արուեստը հզօր կամքերու տրուած է չիտակը։

Անհասիկ թուիքս իր մասին։ Թէքէեան Վահանը Մալէդեան Վահանին «երկրորդ մէկ տպագրութիւն»ն է, կամ, — եթէ կը վշտացնէ այս յայտնութիւնս ենթական,—ա՛ն ատոր։ Տէր՝ անոր պէս «բարակ տաչուած» գրչի մը, յարող վճիռ աշխարհաբարի մը ու միչտ երգող Սէրը իր սուրբ սառանումներուն հետ, երգ մը որ տեսակ մը թթկալ է, առանց արցունքի հեկեկալ մըն է, որուն ձայնը պիտի սիրէիր, Վասն զի իրապէ՛ս տխուր է. ու ես չպիտի յարգէի ան մարդը որ «իրական ախուր»ը անգօսնել յանդգնէր։

Արտաչէսը սա երկուքին մէջ ծիսացող վիճակ մը ունի։ Խորունկ չէ իր տխրութիւնը. միտքը աւելի յոգնող բացատրութեան կերպերու՝ տուժող եղած է։ Այլապէս, Վահանը միւս Վահանը և ասիկա իրար բերած՝ սիրած ա՛ր-ը՝ երրորդութիւնս պիտի կազմէի մեր-ին մատաղատի բանաստեղծներուն մէջ։

Երեսունը վեց ատանաւոր կը պարունակէ Հոգերը, մեծամասնութիւնը «Ամենեակ»ի կողապարով ձուլուած, Ան թիւին քիչ մը պակաս՝ արձակին մասը, ու կ'ասենք գիրքը որոն գրեթէ ամէն մէկ էջին վրայ սիրոյ առասպելները ձայնակիցուած են, երբաժշտութեան անարակի մը պէս որ միայն «pour piano» գրուած ըլլայ։

Թէքէեան փրփրում չունի. նախ ա-ներեւակայելի կերպով երկչոտ է, և, որչափ որ գիտեմ, ինչ որ է գրիչը, նո՛յնն է իր անձը։ Երկու երեսնամեայ այս չգոյութիւնն է որ անկեղծի զրոյմ մը տուած է իր տաղերուն, ու կրակը որով կը տաքնայ բանաստեղծին խոհալքը՝ ցոլասմէ զուրկ է կարծես։ Անիկա մաղմաղ կրակն է։ Մոռացումներ, գրժումներ, հեռուստց պաչումներ, — մի՛չտ հեռուստց, — ու թոյլ ծիանք մը երազանքի կոնակին. ասոնք են ամբողջ կազմածքը՝ որով յուչիկ կը նաւէ Հոգերը իր հարիւրէ աւելի էջերուն մէջէն, լեցուած ճերմակ առաստասի մը հետ որ մէջի յստակ պէսարհարան է։

Երբ՝ ըստ է ըսի իրեն համար, այո՛, սիրել մը ունի որ սիրելէն սանթիմ մը անդին չանցներ։ Արցունք մը մանթին մէջ թափուած, էգ ակնարկի մը խուլօք խռովքը թանդ հոգիին մէջ, դէպի յիչատակ լուռ ճամբորդութիւններ, վերյիշում, աղերս, ամէնքը կան գիրքին մէջ։ Աւելցուցէք սաոր վրայ Սպասումի անդութի հատնումը, ու քերթողը եթէ չի հազար կ'ըսէք ու չի թուքներ չատ բան...։

«Բարութիւնն մէջ, սրախս խորէն, «չատ ցած, (ամեն, մարդ չիմանայ), «կը մրմնջեմ անունն անոր, ու լիսն «վրայ մինակ՝ դայն կը պառամ գինով-«ցած։ Եւ առանձին՝ կը հանդիպինք «իրարու. ես տ'գունած, գլուխս ան-«դին կը դարձնեմ, մտածելով չի զուր-«գուելիք խօսքերու»։ Կը Տեսնաք կոր։

Կլօթէ բոած է եղեր. տենդանքին վայրկումին կ'անցնիմ ու վայրկումին մէջ տենդանքն կը փափաքիմ։ Թէքէեան այս խոնջ առանցք կ'ընէ իր ներշնչումներուն, և Աստուծմէն, իր պաշտածէն ու նոյն իսկ իր անձէն ուրիշ բան չի բաղձար, բայց եթէ հոգի մնալը իր զգացումներուն։ «Տենդանքները, Տէր, չի հասունանա սիրտս մէջ»։ և կը շարունակէ դեռ աղերսել, կողկողել, «Մընայէ՛ ինձ Ցաղեցումին անմեղ խունջիկը դառն։ Ա՛ռ ատոմ-ճան սուրբ տարփանքներ, ատանկ կարի՛ ակող վիճակները հոգիին, — որոնց տեսակ մը անձուկ կ'ըսենք մենք և որոնց լիովին չի հաւասար իրաւունքնիս մէկը ձեռուընուս չի կրնար առնել, — կ'երկարաձգուին մինչև հոն որ բանաստեղծը ուզէ չուզէ պարպուի ձեւ մը պիտի առնէ և ոա տեսակ խօսքերով պիտի գոհացուցէ տաչ ինքզինքին։ «Կը տանիմ ձեռքս առաչ, բռնելու ձեռքիս մէջ թուչդ ճերմակ»։ կամ, «Մինչ երջանիկ պիտի ըլլայի, զոգի պէս ատեն ատեն նայիլ սիրով ուսի վրայ»։ կամ, «Ետքէն, թերեւս, պիտի տակաւ առ տակաւ քիչ միտքիս մէջ հանուելու՝» և այլն։ «Կամ» մըն ալ, եթէ կը հաճիք. «Եւ հեռացաս... իր ետեւն մէկիկ մէկիկ համբուրելի իր ոտքին հետքերը...»։

Եւ յետոյ, ո՛ւր մնաց պշտոնական պաչտումը. կարդացէք սա տունը.

«Գիշերին մէջ ես կը ցատկեմ անկողնէս
Եւ փարելով ճերմակ բարձիս կ'արտասուեմ,

Կը պաղատիմ ունենալու համար քեզ Վիրմակին տակ, փայփայելով, կուրծքիս դէմ»։

Իր խոնոտ սէրը կը քաջալերի ասով ու կ'ունենանք բանաստեղծէն դուրս բուն ապրող երիկ մարդը որ կիրքի քերուքաւքի մը մէջ «գլխերը՝ վերմակին տակ» մինակ մնալէ քունը չի տանիր։ Այս հատուածը մասնութիւնը եղած է Թէքէեանի իրաւունքէ մարդկային զգացումին, և ատոր համա՛ր էր որ ես ալ չեմ կրնար ըմբռնել կ'ըսէի յատիտենական չոր պաչտում մը։ Բանս եղա՞ւ թէ ոչ։

Ներդաշնակ, վեհիա զուրցեցի վահանին գրիչին համար, բայց տեղ տեղ մեղանչումներ ըրած է ան։ «Թող նուագիս դիս հմայող ցիկայ վիրի»։ «Զիս հմայող նուագին վերջը չիկայ» ըսելու տեղ։ Օրինակի համար սանկ նախադասութիւն մը ունինք «Մուկը բռնող կատուին ճանկը կոր չըլլայ թող»։ կրնայինք սապէս տեղաշրջել ասիկա, եթէ հարկը ներկայանար ոտաւանորով զուրցելու, «Թող կատուին մուկը բռնող չըլլայ կոր ճանկը»։ Նոյն վրէպները այլուր, «Աւազաններու մէջ հոսող մարմար»։ «Ծաղիկներուն նայելով վերայ»։ ևն.։

Այս թուիքներէս յետոյ որոնք մասի հպումներ են աւելի, քան թէ նշդրակի հարուածներ, կ'անդրադառնամ իր խօսքին՝ երբ զիս կը լուանկարէր այս էջերուն մէջ ամիս մը առաջ, «բանաստեղծութ